

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Kohtaamisen voimaa” Voimauttavan valokuvan valmennus kokemus- asiantuntijoille ja opiskelijoille

Partanen, Jarkko

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Kohtaamisen voimaa” - Voimauttavan valokuvan valmennus kokemusasiantuntijoille ja opiskelijoille

Partanen, Jarkko
Sairaanhoitaja AMK
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2017

Partanen, Jarkko

”Kohtaamisen voimaa” - Voimauttavan valokuvan valmennus kokemusasiantuntijoille ja opiskelijoille

Vuosi 2017 Sivumäärä 60

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli pilotoida Voimauttavan valokuvan menetelmän käyttäminen osaksi Laurea ammattikorkeakoulun ja yhteistyökumppaneiden Kokoa ry:n, Espoon kaupungin, Y-Säätiön & HUS:n kanssa toteutettua yhteisvalmennusta kokemusasiantuntijoille ja opiskelijoille. Pilotoinnin tavoitteena oli selvittää kokemuspohjaisen tiedon kautta, kuinka Voimauttava valokuva -menetelmä soveltuu yhteisvalmennuksen työvälineeksi.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka konkreettinen produkti oli Voimauttava valokuva -valmennus kokonaisuus osana yhteisvalmennusta. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Laurea ammattikorkeakoulun Otaniemen yksikkö, ja ” Samassa veneessä -kokemuksen äärellä” valmennuksen valmentajaryhmä.

Opinnäytetyön teoreettinen tietoperusta muodostui Voimauttava valokuva -menetelmän teoriasta ja käytännössä hyväksi todetuista tehtävämalleista jotka oli lainattu Voimauttava valokuva -menetelmän perusteet tason koulutuksesta. Opinnäytetyössä käytettyjen ja tätä valmennusta varten sovellettujen tehtävien käyttämiselle saatiin lupa Voimauttava valokuva -menetelmän kehittäjä Miina Savolaiselta. Opinnäytetyön kytkeytymistä osaksi kokemusasiantuntijuutta ja sosiaali- ja terveydenhoitoalan opiskelijoiden valmennusta tarvittiin kuitenkin laajempi teoreettinen tietoperusta. Muilta osin opinnäytetyön tietoperustaksi valikoituivat kokemusasiantuntijuus, voimaantumisen ja vuorovaikutuksen teoria ja valokuvauksen käsitteet.

Vuorovaikutuksen ja voimaantumisen käsitteiden kautta Voimauttavan valokuvan menetelmän ideologia ja vahva ydin, arvostava katse ja kohtaamisen dynamiikka kytkivät opinnäytetyön sairaanhoitajan ammattiosaamisen ja hoitotyön kontekstiin. Opinnäytetyön tietoperusta rakennettiin luotettavista kirjallisuuslähteistä ja tutkimuksista, sekä Voimauttavan valokuvan kehittäjän kanssa käydyn keskustelun ja häneltä saadun osittain julkaisemattoman materiaalin läpikäymisen pohjalta. Tiedonhakuun käytettiin Nelli ja Finna -tiedonhakuportaaleja, sekä kotimaisia ja kansainvälisiä tutkimus- ja artikkelitietokantoja.

Voimauttava valokuva -menetelmän käyttämisestä osana ”Samassa veneessä - kokemuksen äärellä” valmennuskokonaisuutta kerättiin palaute kirjallisesti. Palaute analysoitiin ja sitä käytettiin apuna kehittämis ehdotuksen laadinnassa, sekä opinnäytetyöntekijän oman pohdinnan tukena. Tuloksena syntynyt kehittämis ehdotus perustui valmennettavien ja opinnäytetyön tekijän itsensä tekemiin kokemuksellisiin havaintoihin. Opinnäytetyön tekijä ehdotti tulosten pohjalta Voimauttavan valokuvan menetelmän syvempää integrointia Yhteisen tiedon äärellä valmennukseen, ja ajallisen sekä taloudellisten resurssien kasvattamista. Voimauttavan valokuvan menetelmä sellaisenaan sopii hyvin yhteisvalmennuksen työvälineeksi, mutta sen hyöty ja voimaantumisen ajatus jäävät vaillinaisiksi liian vähäisellä aikaresurssilla.

Asiasanat: kokemusasiantuntijuus, valokuva, voimaantuminen, voimauttava valokuva, vuorovaikutus

Partanen, Jarkko

"The Power of Encounter" - Empowering Photography for Experience Experts and Students

Year	2017	Pages	60
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to try out implementing a method called Empowering Photography as a part of co-training for experience experts and students. Co-training was executed in co-operation with Laurea University of Applied Sciences and Kokoa Association, the City of Espoo, Y-Foundation & the Hospital District of Helsinki. The aim of this pilot was to collect empirical information on how the Empowering Photography functions as a method of co-training.

The thesis was carried out as a functional thesis, the concrete product of which was the Empowering Photography as part of the co-training. The thesis was mandated by the Laurea University of Applied Sciences, Otaniemi Unit, and the coaching group "On the same boat - with experience".

The theoretical framework of the thesis was based on the theory of Empowering Photography and task models that had been proven effective in the basic level education of Empowering Photography. Miina Savolainen, the developer of Empowering Photography granted a permit to use task models that had been modified to fit this thesis and the training. However, applying the thesis as part of co-training for experience expertise and social and health care students required a broader theoretical framework. In other respects, experience expertise, empowerment theory, theory of interaction, and concepts of photography were selected as the basis for the thesis.

Through the concepts of interaction and empowerment the Empowering Photography's ideology and strong core, the appreciative eye and the dynamics of encounter linked the thesis to the nursing profession's vocational competence and nursing context. The theoretical framework of the thesis was built on reliable studies and other literature, on a discussion with the developer of Empowering Photography as well as on other material received from her, some unpublished. Nelli and Finna utilized for information retrieval, as well as domestic and international research and article databases.

As Empowering Photography was incorporated into "On the same boat - with experience" mutual coaching, its usage was tracked via written feedback. The feedback was analyzed and used for drafting a proposal, as well as an aid in the reflection part of the thesis. The resulting development proposal was based on empirical observations made by the trainees and the author of the thesis. The author of the thesis proposes, on the basis of the results, a deeper integration of Empowering Photography into "On the same boat - with experience" mutual coaching, as well as increasing time and economic resources. Empowering Photography works well as a co-training tool, but its usefulness and the idea of empowerment are left incomplete due to scarce time resources.

Keywords: experience experts, photography, empowerment, empowering photography, interaction

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Voimaantuminen	7
3	Valokuvaus ja valokuva.....	8
4	Voimauttava valokuva	10
	4.1 Vallan purkaminen	13
	4.2 Menetelmän neljä työvälinettä	14
5	Kokemusasiantuntijuus.....	15
6	Vuorovaikutus.....	17
	6.1 Dialogi ja dialogisuus	17
	6.2 Dialogi ja dialogisuus osana ihmissuhdetyötä	18
7	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	19
8	Opinnäytetyöprosessi.....	20
	8.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	20
	8.2 Voimauttava valokuva yhteisvalmennuksessa.....	21
	8.2.1 Tehtävä 1.	22
	8.2.2 Tehtävä 2.	23
	8.3 Aikataulu.....	23
	8.4 Ohjaustilanne ja valmentajan materiaalit	24
	8.5 Valmennuksen tekniset välineet ja kustannusten määrittely	25
9	Pohdinta	25
	9.1 Opinnäytetyön eettisyys, luotettavuus ja erityiskysymykset	25
	9.2 Teoreettinen tietopohja.....	27
	9.3 Valmennuksen omakokemuksellisuus.....	28
	9.4 Tulosten tarkastelu	29
	9.4.1 Palautteen kerääminen	30
	9.4.2 Palautteen sisällöllinen analysointi	30
	9.4.3 Palautevastausten tarkastelu	31
	9.5 Kehittämisehdotus	36
	9.6 Kiitokset	38
	9.7 Käyttöoikeus lauseke	38
	Lähteet	39
	Kuvat.....	42
	Liitteet	43

1 Johdanto

Laurea ammattikorkeakoulussa on kehitetty opintojakso jonka tarkoituksena on valmentaa kokemusasiantuntijoita yhdessä sosiaali- ja terveydenhoitoalan opiskelijoiden kanssa. Tämän opinnäytetyön lähtökohdat kytkeytyvät yhteisvalmennukseen kehittämistyöhön osallistumisen kautta syksyllä 2016. Kehittämisyhmän yhtenä haasteena oli kehittää työvälineet ja menetelmät valmennuksen käyttöön ja tämä opinnäytetyö liittyy valmennukseen yhtenä työvälineenä Voimauttavan valokuvan menetelmän.

Tässä opinnäytetyössä kytkeytyvät kaksi vaikuttavaa tekijää joiden merkitys nyky-yhteiskunnassa on kasvanut ja tulee kasvamaan edelleen. Pienimäki (2013, 128-129) väitöskirjassaan mainitsee, että elämme kulttuurin aikaa jossa kuvaa käytetään ja hyödynnetään korostuneesti, ja että etenkin median käyttämänä se osittain korvaa jopa henkilökohtaista vuorovaikutusta. Pienimäen (2013, 128-129) väitöskirja käsitteli valokuvauksen kriittistä tulkintaa ja keskittyi medialukutaitoon ja valokuvatutkimukseen eikä siten ollut tälle opinnäytetyölle merkityksellinen lähde mutta tuon yhden yksityiskohdan poiminnan kautta käänsimme katseen ympäri ja varsinaiseen ajatukseen, valokuvauksen käyttäminen osana vuorovaikutuksen oppimista.

Toisena merkittävänä tekijänä jolla opinnäytetyö kytkeytyy tähän päivään ja osaksi tämänhetkistä yhteiskunnallista murrosta on kokemuksellisuuden liittäminen osaksi sosiaali- ja terveydenhoitotyötä. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut kärkihankkeekseen osallisuuden kehittämisen ja kokemusasiantuntijuuden liittäminen osaksi sosiaali- ja terveydenhoitouudistusta. Sosiaali- ja terveysministeriön osahanke kehittää asiakkaiden osallistumisen valtakunnallista mallia jossa on useita kohtia jotka liittyvät kokemustiedon käyttämiseen ja sen hyödyntämiseksi palveluiden kehittämisessä. Tarkoituksena on ottaa asiakkaat mukaan suunnitteluun, tuottamiseen sekä kehittämiseen ja luoda näiden pohjalta malli jonka kautta kokemustieto päätyy virkamiesten tietoisuuteen ja päätöksen teon avuksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Näiden ydinaiheiden kautta tässä opinnäytetyössä keskityttiin toiminnallisen projektin kautta tuottamaan kokemuspohjaista tietoa sosiaali- ja terveydenhoito-opiskelijoiden sekä kokemusasiantuntijoiden tuleviin valmennuksiin ja Laurea ammattikorkeakoulun tarpeisiin kouluttajana. Näiden kahden aiheen yhdessä käsittelyllä tuotettiin kokemuksellista tietoa siitä, kuinka vuorovaikutus ja identiteettityötä voidaan tehdä voimauttavan valokuvauksen avulla, ja kuinka tämä soveltuu näiden kahden ryhmän yhteisvalmennuksen työvälineeksi. Näiden edellä mainittujen lisäksi aiheiden käsittely valmennuksissa antoi tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattilaisille kokemuksen ei-ammattilaisen kanssa työskentelystä ja näin he pääsivät kärkijoukossa pohtimaan alansa kehittämistä kuten sosiaali- ja terveydenhoitouudistuksessa pyritään tekemään. Tulevaisuuden sairaanhoitaja tai sosionomi tarvitsee uudessa toimintaympä-

ristössä kykyä toimia yhdessä kokemusasiantuntijoiden, vertaistyöntekijöiden ja kokemusammattilaisten kanssa. Kokemusosaamisen hyödyntäminen toteutui tämän toiminnallisen oppinnäytetyön sisällä usealla eri tasolla ja sille on paikkansa tulevaisuuden uudistetuissa sosiaali- ja terveyspalveluissa ja näiden tukena.

Yhteisvalmennus (5op) on tarkoitettu Laurean sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille sekä sosiaali- ja terveysalalla tulevaisuudessa toimiville kokemusasiantuntijoille (Liite 1). Valmennuksessa opitaan ymmärtämään, mitä kokemusasiantuntijuus on ja miten sote-ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden välistä yhteistyötä rakennetaan. Kaikkien koulutukseen osallistujien kokemustietoa käytetään yhteisen oppimisen välineenä. Tasavertaista jaettava asiantuntijuutta hyödynnetään yhä enemmän sosiaali- ja terveysalalla. Palvelujen kehittäminen moniammatillisessa työryhmässä asiakkaiden näkökulmasta on tehokas tapa kehittää nykyisiä toimintamalleja. (Laurea 2016.)

2 Voimaantuminen

Voimaantumisen määritelmä vaihtelee tieteenaloittain, jopa saman tieteenalan sisällä. Yleisesti ottaen voimaantumisen käsitteellä tarkoitetaan kykenevyyden ja täysivaltaisuuden kokemusta, kykyä vaikuttaa omaan elämäänsä. Voimaantuminen on henkilökohtaista ja yksilöllistä, vaikkakin se tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisen kanssa. Voimaantuminen on prosessi jonka yksilö käy lävitse, ja jonka kautta hän kokee voimantunnetta joka vie häntä eteenpäin. Voimaantumisen kautta ihminen pääsee kiinni omiin voimavaroihinsa, tulee kykenevämmäksi päättämään omista asioistaan ja oivaltaa oman toimintansa vaikutuksia. (Aravind, Dereje & Girma 2011, 41; Kyngäs & Hentinen 2008, 59-61.)

Voimaantuminen tulee englanninkielen termistä empowerment. Terveystieteiden kentällä voimaantumisen käsite on osittain ristiriitainen, ja tässä kontekstissa voimaantumisesta puhuttaessa tähän liitetään enemmän tiedollista voimaantumista. Tiedollinen voimaantuminen käsittää tietoisuuden omista oikeuksista, velvollisuuksista ja terveydellisestä ongelmastaan, sitä voimaantuneempi hän on mitä paremmat tiedot hänellä on näistä asioista. Terveystieteiden kentällä saattavat aiheuttaa voimaantumisen tuoma pelko siitä, että terveydenhoidon ammattilaiset menettävät liikaa valtaa, ja voimaantunut potilas tuottaa enemmän kuluja koska hän osaa vaatia omasta mielestään oikeaa hoitoa. Terveystieteiden alalla voimaantumisen käsite on otettu osaksi hoitoon sitoutumisen tutkimista, sillä sen kautta voi tapahtua parempaa hoitoon sitoutumista. (Kyngäs & Hentinen 2008, 59-61; Tuorila 2013.)

Puhuttaessa voimaantumisesta ja sen käsitteestä ei pidä unohtaa, että voimaantumista voidaan pitää myös työntekijälle hyödyllisenä ilmiönä. Voimaantuminen työssä, riippumatta prosessista jolla siihen päästään on voimavara jonka kautta päästään tuottavampiin tuloksiin, ja merkityksellisempään työhön. Itsestään tietoinen ja omat kykynsä ymmärtävä ja tunnistava

työntekijä kykenee parempaan sitoutumiseen työssään, on myös todettu, että keskittymiskyky ja sinnikkyys lisääntyvät työssä tapahtuvan voimaantumisen myötä. Työpaikoilla tapahtuvaan voimaantumiseen johtavat yleensä toimenpiteet joilla lisätään merkityksellisyyden ja itsearvostuksen kokemusta, nämä ovat ulkoisia voimaantumista tukevia toimia. Savolainen (2015) toteaa, että Voimauttava valokuva -menetelmän avulla on mahdollista hoitajan tai ihmistyötä tekevän löytää uusi merkitys ja sisältö työlleen, ja näin siitä syntyy vaikuttavampaa kaikille osapuolille. (Aravind, Dereje & Girma 2011; Savolainen 2015.)

“Ihmistä voidaan ymmärtää vain tuntemalla hänen kokemuksensa, havaintonsa, intensionsa, tekonsa ja tulkintansa” (Aho 1997, 17. Teoksessa Siitonen 1999, 131. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua). Toisen ihmisen ymmärtäminen vaatii kommunikointia, vuorovaikutuksellista dialogia. Ymmärtäminen edellyttää toisen ihmisen kanssa työskentelyä, hänen ajatustensa kuuntelemista sekä hänen toimintansa seuraamista ja hänen kanssaan toimimista. Tämä on mahdollista vain turvallisessa kontekstissa. Voimaantumisen edellytys on turvallinen ilmapiiri, luottamuksellinen ja avoin dialogi toisen ihmisen kanssa. Toisen ihmisen voimaannuttaminen ei ole mahdollista, voidaan ainoastaan rakentaa turvallinen konteksti, jossa voimaantumisen edellytykset luodaan. (Siitonen 1999, 131.)

Vaikkakin voimaantumista voidaan tarkastella erilaisissa konteksteissa, voimaantumisen käsite itsessään on lähtöisin yhteneväisten teorioiden pohjalta ja sen perusajatus on sama, ja sen edellytykset ovat samat. Tässä opinäytetyössä käytetään tuottamiseen Voimauttava valokuva -menetelmää, voimaantumista käsitellään yksilön kautta, hänen henkilökohtaisena prosessinaan. Yhteistä terveydenhoidon keskustelussa esiintyneeseen voimaantumiseen ovat vallan purkamisen käsite, ammattilaisen omasta tietämisestä luopuminen (Kiviniemi, P. teoksessa Epävakaudesta elämään 2012, 158-160; Savolainen 2015).

Voimauttavan valokuvan menetelmässä voimaantumisen edellytykset ovat yhteneväiset, ja sen teoria on sama. Toista ihmistä ei voi voimauttaa. Toista ihmistä ei voi tuntea, jotta tietäisi mikä toiselle on voimauttavaa. Voimaantumisen edellytys on turvallinen ilmapiiri, tasa-vertainen dialogi toisen ihmisen kanssa ja omasta tietämisestään luopuminen. Voimaantumista voidaan auttaa alulle, mutta sen tapahtuminen on ihmisestä itsestään lähtöisin. Voimauttavan valokuvan menetelmää, ja siinä käytettävää valokuvausta voidaan kutsua voimaannuttavaksi vain jos voimaantumisen edellytykset täyttyvät, tämä edellyttää vallan purkamista. (Savolainen 2013; Tuorila 2013; Siitonen 1999, 117-118.)

3 Valokuvaus ja valokuva

Valokuvausta ja valokuvaa voidaan käsitellä erilaisista lähtökohdista riippuen, erilaisten tieteenalojen kautta ja lähtökohdista, mutta niiden vuoropuhelu saattaa olla hankalaa. Valokuvaa voidaan käsitellä ja tutkia fysiikan kuin sosiologian ymmärtämisen kautta, ja näiden

erilaisissa konteksteissa. Valokuva pitää sisällään tekniikkansa puolesta tekniikan -tieteenalan, valon käsittelyn ja tallentamisen kautta fysiikan- ja kemian -tieteenalan, valokuvauksen ja valokuvan erilaisten ilmenemismuotojen kautta sosiaali- ja yhteiskuntapoliittisen -tieteenalan, lähestymistapoja voi täten olla lukemattomia. (Seppänen 2014, 16-17.)

Valokuvauksen tekninen perusta on teknisten välineiden ymmärtämistä ja niiden kehityksen historian kautta osa teknistä keskustelua, valokuvausta ei ole ilman teknisiä apuvälineitä. Valokuva syntyy kun valoherkkä materiaali altistetaan valolle, valo on valokuvan ydin. Analogisen valokuvan valoherkkä materiaali on filmi johon kameran linssin kautta heijastuu valo, ja jota säädelään suljimen ajalla ja aukon suuruudella. Nykyaikaisen kameran digitaalinen kenno vastaa valoherkkää ydintä filmiä, siihen heijastuva valo kulkee samalla tavalla linssin, aukon ja ajan määrittelemänä. Digikameran kennolle valo ei kuitenkaan tallennu sellaisenaan, kennossa valon aiheuttamat jännitteen muutokset vahvistetaan ja käsitellään, nykyaikainen digitaalikamera on tietokone joka käsittelee informaation joka valoherkälle ytimelle valotetaan. Lopputulos on sama, latentti kuva joka valmistetaan kuvaksi tai tulosteeksi, paperille tai tietokoneen ruudulle. (Seppänen 2014, 7-10.)

Valokuvauksen ja valokuvan tekninen osaaminen ja keskustelu niistä eivät tuota tälle opinnäytetyölle sellaista lisäarvoa, jotta sitä olisi tarpeen käsitellä tämän enempää. Teknistä keskustelua tärkeämpää ovat valokuvauksen ymmärtäminen yhteiskunnallisena ja vuorovaikutuksellisenä välineenä. Valokuva jäljentää valoa jonka valoherkkä materiaali tallentaa, ja tästä syntyy tai on syntymättä kohtaaminen kuvauksen kohteen ja kuvaajan välillä. Voimauttavan valokuvan menetelmä on valokuvauksen käyttämistä kohtaamisen ja katseen välineenä. Historiaa on tallennettu valokuviin, valokuvat sisältävät kohtaamisia joita ei ole enää olemassa, se miten ne jättävät jälkensä maailmaan on merkitysten antamista konkreettisille kuville joita latentista kuvasta on vedostettu. (Savolainen 2015; Seppänen 2014, 7-24.)

Tunnettu sotavalokuvaaja Robert Capa lausui “Jos kuvasi eivät ole tarpeeksi hyviä, et ole tarpeeksi lähellä” (Capa teoksessa Robert Capa Sotakuvaaja 2007). Tämä lause johdattelee valokuvaamisen teknisen konkretian kautta vuorovaikutuksen osa-alueelle, kuva ei ole hyvä jos olet liian etäällä kohteesta, samaa allegoriaa voi käyttää myös Voimauttavan valokuvan menetelmän tapaan muodostaa vuorovaikutussuhde valokuvausprosessin aikana, pitää olla auki ja päästä lähelle jotta voi nähdä toisen arvokkuuden ja ainutlaatuisuuden. (Capa 2007; Savolainen 2015.)

Kameroiden ja valokuvaamisen yleistyessä, on myös näiden merkitys vuorovaikutukselle ollut mullistava. Me emme enää kommunikoi vain sanallisesti, kommunikaatio on kuvallistunut ja vuorovaikutus sen myötä. Nykyteknologia ja kameroiden kehittyminen ovat tuoneet kameran

jokaisen ulottuville ja niitä hyödynnetään sosiaalisen median kautta, lausuttujen ja kirjoitettujen sanojen rinnalla lähetämme kuvia ja videoita toisillemme. (Seppänen 2014, 27.)

“Läsnäolon ja poissaolon problematiikka on valokuvaa koskevan ajattelun ytimessä: kamera on eräänlainen aikakone, joka siirtää valon piirtämän jäljen muodossa menneisyyttä nykyisyyteen sekä nykyisyyttä tulevaisuuteen” (Seppänen 2014, 33). Lainausta Seppäsen (2014, 33) kirjasta *Levoton valokuva* liittyy valokuvauksen teknisen luonteen tämän opinäytetyön keskiöön, Voimauttavan valokuvan kautta tehtävään identiteettityöhön. Lause on täysin irroitettu asiayhteydestään mutta selventää kauniisti valokuvan merkityksen osana ihmisten vuorovaikutusta, elämäntarinan rakentumista ja ajatusta tämän opinäytetyön taustalla.

Valokuvauksen katsotaan alkaneen virallisesti 170-vuotta sitten, jolloin Ranskan Tiede- ja taideakatemian kokouksessa julksitettiin Joseph Nièpcen ja Louis Daguerren keksimä dagerrotypia-valokuvausmenetelmä. Ensimmäisen kerran valokuva on mainittu psykiatrian yhteydessä 1856, jolloin englantilainen psykiatri ja harrastelijakuvaaja piti aiheetta käsittelevän luennon Lontoon kuninkaallisessa lääketieteellisessä yhdistyksessä. Diamond kuvasi potilaita diagnostiikan apuvälineenä, tuodakseen esille potilaissa näkyviä muutoksia. Hän teki omasta työstään havainnon, että kuvien katselu on merkityksellistä potilaille ja henkilökunnalle. Tämä on ensimmäinen viittaus valokuvan terapeuttisuuteen. Tämän jälkeen kului lähes sata vuotta ennen kuin seuraavan kerran valokuvaus yhdistettiin psykiatriaan, tämän alulle saattoi David A. Kraussin ja Jerry L. Fryearin toimittama kirja *Phototherapy in Mental Health* 1983. (Halkola, Mannermaa, Koffert & Koulu 2009, 13-14.)

Valokuvan käyttäminen diagnostiikan välineenä liittyy valokuvauksen historiassa pikemminkin vallankäyttöön ja kontrollontiin, kuin sen viittaukseen terapeuttisuudesta. Valokuvan varhaisessa historiassa valokuvia käytettiin potilaiden sairautentunnon herättämiseen ja sairauden merkkien kuvaamiseen diagnostiikan apuna. Valokuva toimi kontrollin välineenä, ja toimii edelleen monella tapaa yhteiskunnan taholta. Tästä näkökulmasta Voimauttavan valokuvan menetelmän liittäminen terapeuttisen valokuvan ketjuun tuntuu väärältä, asia ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Voimauttavan valokuvan menetelmä liittyy tähän ketjuun omalla tavallaan, pyrkimyksenä valokuvan historiassa esiintyneen kontrollin ja vallankäytön purkaminen. Voimauttava valokuva edellyttää vallan purkamista ja tasavertaista kohtaamista, tällä tavoin sen liittäminen valokuvauksen historiaan ja nykyisyyteen tuottaa uutta valokuvauksen historiaa, uudenlaista tapaa valokuvata ja käyttää tätä 170-vuotta vanhaa keksintöä. (Savolainen teoksessa Halkola ym. toim. 2009, 212; Savolainen 2015.)

4 Voimauttava valokuva

Tässä opinäytetyössä ei käsitellä valokuvaterapiaa, mutta oli tarve lyhyesti selittää mitä valokuvaterapialla tarkoitetaan, jotta sen eroavuus Voimauttavan valokuvan menetelmästä

tulee ilmeiseksi. Valokuvaterapia ei ole itsenäinen psykoterapian muoto, eikä valokuvaterapeutin nimikettä käytetä Suomessa. Valokuvaterapia on menetelmä jota käytetään psykoterapiassa tai terapeuttisessa työssä. Menetelmää voidaan käyttää varioiden asiakkaan tarpeiden mukaan ja hänen tavoitteisiinsa sopeuttaen. (Halkola ym. 2009, 15.)

Halkola ym. (2009, 14) toteavat, että Yhdysvaltain valokuvaterapiayhdistyksen perustaja Judy Weiser on määritellyt valokuvaterapian käyttöä terapiatyössä tunteiden, ajatusten, ja kokemusten aktivoimiseksi ja prosessoinniksi. Terapeuttinen valokuvaus on itseohjautuvaa eikä tätä tule sekoittaa valokuvaterapiaan joka on aina ohjauksellista toimintaa terapeutin kanssa. Terapeuttinen valokuvaus on itsetutkiskelua ja taiteellista ilmaisua jota voidaan tehdä ilman terapiasuhdetta. Voimauttavan valokuvan menetelmä lähestyy sisällöllisesti enemmän terapeuttista valokuvausta kuin valokuvaterapiaa. Voimauttava valokuva kytkeytyy ekopsykologian holistiseen maailmankuvaan, joka perustuu mielen, ruumiin, yksilön, yhteisön sekä fyysisen ja kulttuurisen ympäristön vuorovaikutukseen (Savolainen 2015).

Voimauttava valokuva perustuu moniäänisyyteen ja ihmisten osallisuuteen. Perinteinen hoitotyö perustuu oletusarvoisesti arviointiin, hoitosuunnitelmiin, tavoitteisiin ja seurantaan, Voimauttavan valokuvan menetelmässä nämä hylätään. Pyritään pois subjekti-objekti asetelmasta, ja tämän kautta korostetaan ihmisten moniäänisyyttä, ja esitetään väittämä, että ihmiset eivät jaa samaa maailmaa. Kaikki havannoivat ja merkityksellistävät maailmaa omalla yksilöllisellä tavallaan, ja näiden maailmojen kohtaamisen avuksi tarvitaan dialogista vuorovaikutusta joka kunnioittaa ihmisten omaa erimaailmaisuutta. (Savolainen 2015.)

Voimauttava valokuva ei merkitse vain pyrkimystä asiakkaan tai potilaan voimaantumisen prosessiin, sen sisältämä vastavuoroisuuden periaate vaikuttaa myös ammattilaisen tapaan tehdä työtään. Hoitotyöstä syntyy vaikuttavampaa ja vähemmän kuormittavaa, kun ei yritetä väkisin kehittää asiakasta tai potilasta, vaan opetellaan katsomaan häntä uudella tavalla; katsotaan asiakkaan omasta maailmasta käsin, ilman diagnooseja ja olettamia. Hoitaja joka kykenee muutosprosessiin asiakkaan kanssa, ja sen kautta itsensä osallistaen saattaa alkaa kokemaan oman työnsä merkityksellisemmäksi. Oman työn merkityksen löytäminen parantaa jaksamista työssä ja lisää sitoutumista työhön, ja näiden kautta tuloksellisuus seuraa mukana. Voimauttavan valokuvan ollessa kaksisuuntainen prosessi, myös hoitaja tai työntekijä voi prosessin aikana saavuttaa voimaantumista, ja ymmärtää työnsä tämän kautta uudella tavalla. Voimaantumisen prosessin läpikäynyt hoitaja, löytäessään uuden merkityksellisyyden työstään alkaa toimimaan vaikuttavammin niin työyhteisön kuin oman asiakas- ja potilastyönsä puolesta. (Martin-Crawford 1999; Savolainen 2015.)

Voimauttava valokuva on Miina Savolaisen kehittämä terapeuttisesti suuntautunut sosiaalipedagoginen menetelmä jota voidaan käyttää yksilön ja erilaisten ryhmien

voimaantumisprosessin alullesaattajana. Menetelmää voidaan soveltaa yksilön, perheen tai työyhteisön kanssa työskentelyyn. Kamera edustaa katsetta tehden kuvauksen kohteen tietoiseksi omasta näkyvyydestään, tällä tavoin se liittyy osaksi Voimauttavan valokuvan menetelmän työvälinettä, katseen käyttäminen dialogin välineenä. Vaikkakin Voimauttavan valokuvan menetelmässä käytetään valokuvausta välineenä ei kyse ole oikeastaan valokuvauksesta, vaan katsomisen tavasta sekä kyvystä nähdä maailma toisen ihmisen erilaisesta kokemuksesta käsin. (Savolainen teoksessa Halkola ym. toim. 2009, 211; Seppänen 2014, 28.)

Menetelmässä käytetään valokuvaa ja valokuvaamista vuorovaikutussuhteiden parantamiseen. Menetelmällä pyritään selkeyttämään ihmiselle abstrakteja asioita ja tunteita joiden tunnistamisella voidaan vahvistaa voimavaroja ihmisessä itsessään, voimaantuminen tapahtuu ihmisen itsensä kautta ja vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin ja ympäristöön eikä ulkoapäin, tai toisen tekemänä. Voimauttava valokuva perustuu voimaantumisen käsitteeseen, empowerment. Voimaantumisen lähtökohtana on ettei toista ihmistä voi voimauttaa, voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään. (Savolainen teoksessa Halkola ym. toim. 2009, 211-212.)

Rissanen, P. (2015, 116) on todennut Vuoriseen (Vuorinen 1997, 130.) viitaten, että peilaamisen merkitys lapsen minäkäsitykselle on tärkeää, lapsi saa tietoa ympäristön suhtautumisesta häneen tämän kautta. Läheisten reaktiot vaikuttavat lapsen kokemukseen itsestään, syntyy sisäinen peili jonka kautta lapsi oppii ennakoimaan vanhempiensa asenteita ja toimintaa. Tämä sama peilinä oleminen ja sen kokeminen jatkuu läpi elämän, ja ihminen peilaa itseään muiden ja ympäristön kautta rakentaen tämän avulla omaa minäkäsitystään. Ammattilaisen ja yhteiskunnan asenteet voivat toimia peilinä myös, näillä on vaikutusta etenkin kun puhutaan päihde- ja mielenterveyskuntoutujasta ja näiden vaikutuksista minäkuvaan. (Rissanen 2015, 116.)

Voimauttavan valokuvan menetelmässä käytetään dialogia, arvostavaa peilausta ja katsetta työvälineenä korjaavan ja voimaannuttavan kokemuksen alullesaattajana. Valokuvaus ja sen tekninen väline kamera toimivat peilinä päähenkilölle, jonka kautta kuvaaja peilaa takaisin näkemänsä päähenkilölle, arvostavasti ja hyväksyvästi. Peilaaminen ei tapahdu kuitenkaan pelkän kameran ja neutraalin katseen kautta, siihen liittyy kokonaisvaltainen fyysinen läsnäolo ja fyysisen katseen luominen vuorovaikutuksessa toiseen ihmiseen. Peilaaminen tapahtuu valokuvausprosessin aikana tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutuksessa jokaisella eleellä on vaikutuksensa ja ihmisten väliset ilmeet, eleet, äänensävy ja katseen tapa luovat merkityksellisiä viestejä joita tulkitaan tietoisesti ja tiedostamatta. Toisen ihmisen mikroeleet, tunnetilat ja kehonkieli tarttuvat toiseen ja näin syntyy fyysinen ja kokonaisvaltainen kohtaaminen, tila kahden ihmisen välille jossa kommunikaatio tapahtuu sanojen lisäksi eleiden peilaamisella. Korjaava katse edellyttää katseen avulla välitettyjen tunteiden ymmärtämistä,

se kuinka päähenkilön tunnetila tai herkistyminen peilataan takaisin ei voi koskaan olla neutraalilla tavalla “ammattilaisen” katse, sen pitää olla arvostava ja ystävällinen jotta se voi olla korjaava. Pelkkä katse ei riitä, sen pitää syntyä kehollisesti, silmien on sytyttävä kertomaan aito tunne jonka voi peilata toiselle takaisin. (Savolainen 2015; Savolainen 2017.)

Olipa kyseessä kokemusasiantuntija, ammattilainen tai läheinen joka osallistuu Voimauttava valokuva -menetelmän käyttämiseen, kuvaajana tavoite on sama; olla korjaava, arvostava, lohduttava, innostava ja ehdoitta hyväksyvä katse päähenkilölle. Tämä Voimauttavan valokuvan ydin viittaa samaan peilauksen kokemukseen jonka lapsi kokee vanhemmaltaan, sillä miten peilataan on merkitystä, se voi olla rikkovaa tai voimaannuttavaa. Arvostavan peilaamisen avulla voidaan saada aikaan korjaava kokemus, jonka lapsi tai ihminen on elämänsä aikana kadottanut, tai se on ollut negatiivinen lapsen kehitysvaiheen aikana. (Savolainen 2015; Rissanen 2015.)

Vertainen, kokemusasiantuntija tai ammattilainen voi olla korjaava peili jonka avulla voimaantumisen alullesaattaminen syntyy. Vertaisuuteen perustuvien AA ja NA ohjelmien ja niissä toimivia saman sairauden kanssa kamppailevia ihmisiä voidaan myös kutsua peileiksi, joiden avulla toipuja tarkastelee itseään. Vertaisryhmiin kuulumisen avulla on mahdollista muuttaa identiteettiään, saada peilin kautta kokemus toipumisesta ja sen mahdollisuudesta. Kaikilla ihmisillä on kokemuksia, myös ammattilaisilla, ja niiden käyttämiseksi työssään pitää käydä oma prosessinsa läpi jotta voi toimia näitä käyttäen ihmistyössä. Voimauttavan valokuvan menetelmän käyttäminen perustuu juurikin tähän, oman henkilökohtaisen prosessin läpikäymiseen ennen kuin voi alkaa käyttämään menetelmää toisiin ihmisiin tai työssään. (Rissanen 2015, 116-118; Kiviniemi teoksessa Epävakaudesta elämään 2012, 158-160; Savolainen 2015.)

Savolainen (2009) kuvailee kirjassaan Maailman Ihanin Tyttö kuvaustapahtumaa ja sen herättämää kokemusta ja oivallusta valokuvausprojektista jonka lopputuloksena alkoi kehittyä voimauttava valokuva menetelmä. “Kuvaustilanteessa kyky luottaa punnitaan, sillä kameran edessä oleva ihminen ei voi nähdä itseään eikä hallita sitä, millaisena kuvaaja näyttää hänet valokuvassa. Kun keskityin kuvaajan roolissa näkemään, mikä juuri tässä nuoressa on kaunista ja ainutlaatuista, erilaista kuin kenessäkään toisessa ihmisessä, tunsin läsnäoloni menevän nuoren suojamuurin läpi. Toisin kuin koskaan aiemmin hän tuntui uskovan, että olen oikeasti, enkä vain ammatillisesti, kiinnostunut siitä, millainen ihminen hän todella on” (Savolainen 2009, 148-149).

4.1 Vallan purkaminen

Voimauttavassa valokuvassa ideana on kääntää ammatillisen hoitosuhteen dynamiikka ympäri. Hoitosuhteessa ja kohtaamisessa hoidollisen viitekehyksen sisällä alkuasetelma muodostuu

usein siitä kuinka ammattilainen näkee avuntarvitsijan ja tätä kautta määrittelee oman ammattiosaamisensa kautta autettavan ja tämän mahdollisen ongelman. Voimauttavan valokuvan menetelmää käyttäen tämä kohtaamisen dynamiikka käännetään toisinpäin, autettava kertoo kuinka hänet ja hänen ongelmansa on nähtävä. Itsensä määrittelyn oikeus toteutuu vain tällä tavoin. (Savolainen 2013.)

Valokuvaamisen dynamiikassa on aivan vastaava allegoria jonka voi suoraan tuoda hoidolliseen kohtaamiseen. Valokuvaamisen perusasetelmassa kuvaajalla on valtaa suhteessa kuvauksen kohteeseen, kuvaaja asettelee ja muokkaa kohteensa oman mieltymyksensä mukaan ja tuottaa kuvan jollaisen itse haluaa, kuvattavalla on vain hyvin rajallinen mahdollisuus vaikuttaa siihen millaisena tulee nähdä. Valokuvaus voi olla voimaannuttavaa vain jos valta puretaan ja annetaan kuvattavalle oikeus itsensä määrittelyyn. Jotta menetelmää voidaan käyttää hoidollisessa työssä pitää vallan purkamisen edellytykset täytyä. (Savolainen 2013.)

4.2 Menetelmän neljä työvälinettä

Kuvaustilanne, albumikuvat, omakuva ja arjen kuvaaminen. Näiden neljän työkalun avulla Voimauttavan valokuvan menetelmässä käytetään katsetta työvälineenä. Näitä neljää välinettä käytetään limittäin, ja jokaisella näistä päästään erilaisten asioiden äärelle. (Savolainen 2013.)

Kuvaustilanteessa pyritään vuorovaikutuskokemukseen. Vuorovaikutuksen keinoina ovat nonverbaalinen vuorovaikutus ja peilaaminen. Tilanteessa luovutaan omasta tietämisestä ja vallasta, vallan purkamisen periaate. Kuvaaja pyrkii hyväksyvän katseen kautta peilaamaan päähenkilölle tämän erityisyyden. Kuvaustilanne on tasavertainen ja rakentaa luottamusta kuvaajan ja päähenkilön välille, vrt. hoitosuhde hoitaja-potilas. (Pöllänen 2006, 8-9; Savolainen 2013.)

Albumikuvien kautta pyritään tunteiden muistamiseen ja opettelemaan katsomaan näitä toisin tavoin. Albumikuvien katselun kautta pyritään jäsentämään ihmissuhteita ja omaa elämäntarinaa, jäsentämään omaa minäkuva. Kuvien kautta voidaan määritellä uudelleen itseä ja pyritään totuudellisuuteen. Albumikuvien katsomisella voidaan löytää itsestä arvokkuutta. Näiden kautta myös voidaan hahmottaa maailmojen erimaailmaisuuutta, jokaisessa perheessä on yhtä monta elämäntarinaa kuin on kertojaa, mutta kuvaaja on usein perheessä valikoitunut henkilö ja tarina ei välttämättä ole moniääninen. Jokaisella on tarinassa, albumikuvien paljoudessa oma tarinansa, ja oikeus siihen. (Savolainen 2013.)

Omakuva on metafora itsensä hyväksymiselle, antaa lupa kuvan itsensä katsomiseen arvostavasti ja moniulotteisesti. Oman kuvan kautta voidaan nähdä omia erilaisia puolia, tunteita ja rooleja joissa elämän aikana on esiintynyt. Näillä vahvistetaan omaa tapaa katsoa itseä ja annetaan lupa katsoa itseään rakkaudellisesti. (Savolainen 2013.)

Arjen kuvaamisella voidaan tehdä näkyväksi hyvä ja todistaa piilossa oleva hauraus ja vahvistaa tapaa nähdä hyvä. Arjen kuvaamisella voidaan myös löytää ne asiat jotka vievät voimavaroja, ja löytää voimavarat sekä vahvistaa niitä. Arjen kuvaamisella sanoitetaan asiat yhteisesti näkyväksi ja ymmärrettäväksi sekä parannetaan dialogia. Tämä työväline on hyvä tapa yhteisöjen voimaantumisen alullesaattajana. (Savolainen 2013.)

5 Kokemusasiantuntijuus

Kokemusasiantuntijuuden liittäminen päihde- ja mielenterveystyöhön on alkanut Suomessa psykiatriisiin sairaaloihin Harjamäessä ja Moisiossa perustettujen potilastoimikuntien kautta vuonna 1965 (Mielenterveyden keskusliitto 2017).

Päihdetyössä käytetyn vertaistytön ja vertaisuuden sekä kokemukseen perustuvan tiedon voidaan katsoa saaneen alkunsa Amerikasta AA-liikkeen synnyttyä. AA-liikkeen perustivat Bill W. (William Griffith Wilson) ja "Dr. Bob" (Robert Holbrook Smith) vuonna 1936 ja Suomeen AA-liike rantautui 1948 (Nimettömät Alkoholistit, historia). Myöhemmin AA-liikettä seurasi NA-liike jonka perustamiseen 1953 vaikutti huumeidenkäyttäjien tarve perustaa itselleen oma toveriseura, molemmat vertaisapuun perustuvat liikkeet toimivat vain ja ainostaan vertaisten voimin eivätkä ne ole sidoksissa mihinkään toisiin organisaatioihin. (Narcotics Anonymous, historia 2017; Nimettömät Alkoholistit, historia 2017.)

Suomeen NA-liike saapui vuonna 1985, ensimmäinen kokous järjestettiin Kiskon kunnassa ja paikkana toimi päihdehoitolaitos Kiskon klinikka joka toimi pitkään tehden pioneerityötä jossa kokemuksellisuus ja vertaisapu olivat vahvana osana terapeutista yhteisöhoitomallia. Kiskon klinikan hoitomalli perustui Day Top yhteisöhoidon malliin jonka kaikissa hoidollissa ryhmissä ja toiminnassa käytettiin vertaistukea, hoitoon kuului myös kiinnittyminen 12-asteeseen AA/NA-vertaistukiryhmiin. Kiskon klinikalla käytetty yhteisöhoitomalli ja siihen kiinteästi liittynyt vertaistukea painottava isosisaruuskäytäntö olivat kokemusasiantuntijuuden ydintä parhaimmillaan, pidemmälle edennyt oppilas toimi tukena ja peilinä tuoreemmalle yhteisöön liittyjälle. Tuorempi tulokas sai tällä tavoin kokemukseen perustuvaa tietoa kuinka yhteisöön liittyminen on mahdollista, ja tätä kautta kuinka toipuminen on mahdollista. (Heikkilä 2004, 20; Narcotics Anonymous, historia 2017; Nimettömät Alkoholistit, historia 2017; Peltola 2009, 209-215.)

Kokemusasiantuntijuuden juuret nojaavat vahvasti kolmannen sektorin historiaan ja siitä ponnistaen, näiden kautta tämänkaltainen toiminta on hiljalleen siirtynyt ammattilaisorganisaatioiden laajempaan käyttöön. Kolmannen sektorin toimijoihin tässä yhteydessä opinäytetyöntekijä lukee myös AA ja NA liikkeiden toiminnan. Näiden toimijoiden kautta kokemusasiantuntijuus on siirtynyt osaksi ammattimaisten päihde- ja mielenterveystyön

toimijoiden työtä. Vertaistyö ja kokemukseen perustuvan tiedon ja taidon käyttö on hiljalleen adaptoitunut ammattilaisorganisaatioiden sisään erilaisten hankkeiden ja projektien kautta (Hietala & Rissanen 2015, 7-9).

Kuka vain voi toimia vertaisena jolla on kokemukseen perustuvaa tietoa kentästä jolla toimitaan (Virokannas, Osolanus & Varonen 2014, 11-14). Virokannas ym. (2014) perustavat vertaisen määritelmänsä haittoja vähentävän työn Osis-hankkeen ja Katuklinikan empiiriseen kokemukseen nojaten.

Katuklinikka hankkeessa lääkärin ja haittoja vähentävän päihdetyön palvelut vietiin niiden ihmisten kotiin jotka ovat jääneet kaikkien palvelujen ulkopuolelle, täysin marginaalissa elävät suonensisäiset huumeiden käyttäjät. Konsepti ei olisi voinut toimia ilman vertaisten osallisuutta. Vertaisen eli kokemusasiantuntijan etsivän työn kautta kontaktoitiin mahdollisia asiakkaita ja luotiin luottamus palvelun tuottajaan. Luottamuksen synnyttyä klinikan lääkäri, sosiaaliohjaaja/sairaanhoitaja ja vertainen tekivät kutsuttuna kotikäynnin, seurauksena palveluista pudonnut henkilö saatiin palvelun piiriin. (Virokannas ym. 2014.)

Katuklinikan esimerkki on vaikuttavuudessaan hieno työnäyte siitä mitä kokemusasiantuntijuus voi sosiaali- ja terveydenhoitotyön kentällä saada aikaiseksi. Tämänkaltaiset esimerkit ja työn tulokset ovat saaneet myös yhteiskunnalliset päättäjät tuomaan kokemusasiantuntijuuden lainsäädäntätasolle, ja tulevan sote-uudistuksen keskiöön on otettu kokemusasiantuntijuuden liittäminen osaksi uutta palvelujärjestelmää (STM 2017).

Haittoja vähentävässä päihdetyössä vertainen selitetään seuraavasti: vertainen on henkilö, jolla on kokemukseen perustuvaa tietoa joka on syntynyt mm. elämäntilanteesta, päihteidenkäytöstä, erilaisia palveluja käyttämällä, seksuaalisen identiteettinsä vuoksi, ja näiden omien kokemustensa perusteella henkilö voi rakentaa luottamusta ja uskottavuutta ammattilaisen ja autettavan välillä sekä tätä auttavalle palvelulle suhteessa autettavaan. (Toronto Harm Reduction Task Force Peer Manual 2003.)

Suomessa kokemusasiantuntijuuteen on alettu liittämään koulutuksellisuutta ja kokemuksen tueksi on kehitetty ja kehitetään koulutusta. Tämän opinnäytetyön produkti on osa valmennusta jonka tarkoituksena onkin juuri valmentaa kokemusasiantuntijoita yhdessä sosiaali- ja terveydenhoitoalan opiskelijoiden kanssa, ei eritellen kokemusasiantuntijuutta ja ammattilaisen osaamista. Yhteisvalmennuksen ideana on lisätä näin kokemusasiantuntijoiden valmiutta työskennellä yhdessä sosiaali- ja terveydenhoidon alan ammattilaisten kanssa, yhteisen tiedon jakajina, kuin samalla antaa tuleville ammattilaisille valmiudet kohdata kokemukseen perustuvan tiedon käyttäjä. (Laurea 2016.)

Kokemusasiantuntija on henkilö joka on käynyt kokemusasiantuntijakoulutuksen, jolla on omakohtainen kokemus mielenterveys- ja/tai päihdeongelmasta, joko sitä sairastavana, siitä kuntoutuvana, palvelun käyttäjänä tai omaisena. Henkilö omaa tietoa ja kokemusta sairaudestaan ja sairastamisesta sekä hoidosta ja kuntoutuksessa olemisesta. (STM 2009.)

Kokemusasiantuntija tietää mikä on häntä auttanut ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet toipumiseen ja hänellä on halu kehittää palveluita ja auttaa muita oman kokemuksensa perusteella (THL 39/2013). Kokemusasiantuntijuus kehittyy prosessien kautta ja kollektiivisessa yhteydessä joissa tietoa jaetaan, analysoidaan ja hyödynnetään kokemuksia. Kokemus itsessään ei vielä ole tietoa, se muuttuu tiedoksi kun sitä jaetaan omissa viiteryhmissään. Tällä tavoin yksilön oma kokemus ja tieto liittyy kollektiiviseen tietoon, henkilökohtaisen kokemustiedon rinnalle syntyy yhteistä kokemustietoa, kokemustieto vahvistuu tätä kautta saaden uskottavuutta. (Haikala 2012.)

6 Vuorovaikutus

Pöllänen (2006, 8) on todennut Vileeniin (2002), Himbergiin & ym. (2003) ja Silvennoiseen (2004) viitaten, että “vuorovaikutus voidaan määritellä ihmisten väliseksi, jatkuvaksi ja tilannesidonnaiseksi tulkintaprosessiksi, jossa viestitetään tärkeitä asioita muille, luodaan yhteyksiä toisiin ja vaikutetaan heihin ja saadaan palautetta omasta toiminnasta”. Vuorovaikutus on kommunikaatiota, ja kommunikaatio syntyy vastavuoroisesta dialogista.

6.1 Dialogi ja dialogisuus

Dialogin käsitteellä tarkoitetaan vuoropuhelua tai keskustelua jonka pyrkimyksenä on saavuttaa yhteinen ymmärrys. Dialogi on keskeinen osa sosiaalista kommunikointia, ja sitä esiintyy kaikkialla missä ihmiset ovat toistensa kanssa tekemisissä. Dialogia ei voi käydä yksinään, mutta kaikki keskustelu ei kuitenkaan ole dialogista. Dialogi ja dialogisuus tulee erottaa toisistaan. Dialogi voi ilmetä monologisuuksena vaikka oltaisiin henkilökohtaisessa vuorovaikutustilanteessa. Seikkulan (1995b) selitys teoksessa Mönkkönen (2002) esittää esimerkkinä lääkärin ja potilaan vuorovaikutustilanteen. Vaikka lääkäri ja potilas käyvät dialogia, lääkärillä on valta määritellä asioiden suhteita ja merkityksiä, lääkäri etsii potilaan kertomasta tietoa diagnoosin tekemiseksi. (Mönkkönen 2002, 31-33.)

Dialogisuus syntyy aidossa vuorovaikutustilanteessa, jossa osapuolet testaavat, kyseenalaistavat, tarkistavat ja uudelleen muotoilevat toistensa puhetta. Dialogia voi siis olla ilman dialogisuutta, mutta oppimista ei välttämättä synny ilman dialogisuutta. (Mönkkönen 2002, 31-33.)

Freire, P. (2005) toteaa dialogisuudesta, että dialogissa ydin on sana, ja sillä on kaksi ulottuvuutta: reflektio ja toiminta. Kumpaakaan näistä ei voida poistaa yhtälöstä, ilman että toinen kärsii. Reflektion ja toiminnan kautta sanaa voidaan nimittää aidoksi, ja ilman aitoa sanaa taas ei ole praksista eli käytäntöä. Dialogisuus on käytäntö jossa sanoilla on merkitystä, siinä syntyy aitoa reflektiota kahden ihmisen välillä ja sanoille muodostuu merkityksiä. Freiren (2005) mukaan on merkityksellistä onko sana aito vai epäaito, aidon sanan lausuminen johtaa muutokseen, epäaidon sanan lausuminen ei johda muutokseen koska siitä puuttuu toiminnan ulottuvuus. Epäaidoilla sanoilla käyty dialogi muuttuu verbaaliseksi sanahelinäksi, ilman dialogisuutta eli aitojen sanojen tuottamaa reflektiota ja toimintaa ei synny muutokseen johtavaa dialogia. (Freire 2005, 95-97.)

Voimauttavan valokuvan menetelmässä dialogi on dialogisuutta, arvostavaa ja tasa-arvoista reflektointia kuvaajan ja päähenkilön välillä, näin syntyy mahdollisuus muutokselle, voimaantumisen edellytykset voivat rakentua. Peilaamista ja katsetta käytetään dialogin välineenä, kuvausprosessi ei ole kuitenkaan sanaton, prosessi sisältää Freiren (2005, 95-97) ajatuksen dialogisuudesta lisäten siihen kuvallisen narratiivin ulottuvuuden. Sanat johtavat toimintaan, ja niiden avulla reflektoidaan nähtyä. Aidossa dialogisuudessa on pyrkimys vallan purkamiseen, aivan kuten Voimauttavan valokuvan menetelmässä on määritelty edellytyksenä voimaantumisen alullesaattamisesta. (Freire 2005, 95-97; Savolainen 2015.)

6.2 Dialogi ja dialogisuus osana ihmissuhdetyötä

Potilaan tai asiakkaan ja hoitajan välisen vuorovaikutuksen ajatellaan olevan vastavuoroista, vaikuttaminen tapahtuu kaksisuuntaisesti. Kyseessä on dialogissa oleminen joka tapahtuu minä-sinäsuhteessa. Dialogissa ei tapahdu toisen alistamista, sen on oltava tasa-arvoista. Rakkaudessa dialogissa tasa-arvoisuus toteutuu siten, että kumpikin osapuoli pystyy luopumaan omasta osaamisestaan ja tietämyksestään. Dialogissa oleminen on kykyä omaksua uusia tapoja ajatella. Dialogissa tärkeintä on läsnäolemisen taito. (Freire 2005, 97-100; Punkanen 2001, 52-53.)

Ammatillisessa potilas-hoitajasuhteessa kuitenkin korostetaan eroavaisuuksia muihin ihmissuhteisiin sen sisältämän asiantuntijuuden vuoksi. Yksityisiin ihmissuhteisiin liittyvät lähes aina voimakkaat tunnesiteet jossa vastaanottajan ja antajan roolit vaihtelevat. Ammattikoulutetut sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattilaiset koulutetaan oppimaan ammatillinen hoitosuhde ja sen sisältämät erityistekijät. Ammatillinen hoitosuhde tulkitaan jossain määrin yksipuoliseksi, jossa toinen osapuoli on velvoitettu huolehtimaan toisesta ammattinsa ja tehtävänsä puolesta. (Punkanen 2001, 53-56; Jahren Kristoffersen ym. 2005, 142.)

Hoidollisessa vuorovaikutusuhteessa hoitajan roolina on ymmärtää hoitosuhteen elementtejä, jotka vaikuttavat hoitosuhteen luomiseen. Päihde- ja mielenterveystyössä vuorovaikutuksellisen hoitosuhde sisältää erilaisia elementtejä kuten, transferenssi, vastatransferenssi, distanssi, vastustus, kuunteleminen, holding-hoito-oteinformaatio, konfrontaatio ja klarifikaatio. (Punkanen 2001, 53-56.)

Sosiaali- ja terveydenhoitotyössä on pitkään painotettu distanssin pitämistä suhteessa asiakkaaseen tai potilaaseen, tälle on perusteltu paikkansa osana työturvallisuutta ja ammattilaisuuden roolin ylläpitämisessä. Distanssilla tarkoitetaan välimatkaa jolla erotetaan hoitosuhde muista ihmissuhteista. Distanssi voidaan jakaa fyysisen-, psyykkisen- ja sosiaalisen osa-alueisiin. Hoitajan ammattitaitoa on säädellä distanssia ja ymmärtää kuinka läheisyyttä ja etäisyyttä säädellään hoitosuhteessa. Hoitosuhteen luonne ja laatu määrittelevät distanssia. Pitkässä ja intensiivisessä hoidossa hoitaja voi tulla hyvinkin lähelle potilasta kaikilla distanssin osa-alueilla, kuitenkin säilyttäen oman ammatillisen etäisyytensä. Toimenpide luonteinen hoitosuhde vaatii vähintäänkin fyysistä kosketusta joten tullaan lähelle potilasta fyysisesti. (Punkanen 2001, 54-55.)

Distanssi ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus ja sen ymmärtäminen on tärkeää, etenkin milloin distanssin säätelyllä voidaan vaikuttaa asiakas/potilassuhteeseen. Distanssin ylläpitäminen hallitusti on tärkeää, Voimauttavan valokuvan avulla oli tarkoitus pohtia osaltaan distanssin rajapintaa ja kuinka tämä voi toimia haittaavana kuin edistävänä tekijänä sosiaali- ja terveydenhoitoalan työssä. Liiallinen distanssin ylläpitäminen voi muodostua esteeksi tasa-arvoiselle kohtaamiselle ja antaa vaikutelman, että asiakas tai potilas ei tule kuulluksi, tai nähdäksi omana itsenään. (Punkanen 2001, 54-55; Savolainen 2017)

Voimauttavan valokuvan menetelmässä vuorovaikutus perustuu asiakkaan ja hoitajan tai työntekijän keskinäiseen dialogiin, ja sen sisällä dialogisuuteen. Dialogiin joka perustuu keskinäiseen kiintymykseen ja kunnioitukseen. Voimauttavan valokuvan menetelmässä puretaan ammatillisuuteen liittyvä rooli ja tietäminen ja asettaudutaan vastavuoroiseen suhteeseen asiakkaan kanssa. Asiakkaan ja ammattilaisen välinen muuttunut asetelma synnyttää paremman tunnesuhteen sekä eettisempää ja vaikuttavampaa työtä, kun asiakkaan ja ammattilaisen välinen valtataistelu poistuu ja asiakkaassa oleva hyvä saa tilaa. (Savolainen 2015; Savolainen 2017.)

7 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tarkoituksena on pilotoida Laurean yhteisvalmennukselle toimiva työväline käytettäväksi opiskelijoiden jaettu asiantuntijuus yhteisvalmennukseen. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, soveltuuko Voimauttavan valokuvan menetelmä kokemusasiantuntijoiden ja sosiaali- ja terveydenhoitoalan opiskelijoiden yhteisen valmennuksen työvälineeksi.

8 Opinnäytetyöprosessi

8.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa käytännön toteutuksen avulla ammatilliselle kentälle tavoitteellisesti konkreettista hyötyä tai uusia toimintatapoja. Tavoitteena voi olla jonkin toiminnan ohjeistaminen, käytännön toiminnan opastaminen, toiminnan järjestäminen tai järjeistämisen. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu toiminnallisen osuuden lisäksi raportointi ja teoreettisen tietopohjan selittäminen. (Airaksinen & Vilka 2004, 9.)

Toiminnallisen opinnäytetyön voi toteuttaa erilaisilla tavoilla joita ovat ohjeen tekeminen kuten perehdytysopas, ohjeistus työtapoihin työyksikössä, viestintäohjeistus, tapahtuman tai tilaisuuden suunnittelu ja toteutus, konferenssi. Toteutustapana voidaan käyttää kirjaa, kansiota, vihkoa, opasta, multimedia (cd-rom, video), verkkojulkaisu, näyttely- tapahtuma tai tilaisuus tai muunlainen tuote. Lopputuotteen määrittelee tuloksellisuus ja se mitä ollaan tekemässä, mikä tuottaa tilaajalle tai kohteelle lisäarvon tai kokemuksen josta on hyötyä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytäntö ja tutkimusviestinnällinen raportointi. (Airaksinen & Vilka 2004, 9.)

Toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kahdesta osasta produktista sekä prosessin dokumentoinnista ja arvioinnista tutkimusviestinnän keinoin eli opinnäytetyöraportti. Valmistauduttaessa toiminnallisen opinnäytetyön tekemiseen tehdään työsuunnitelma joka vastaa kysymyksiin mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään? Työsuunnitelman tarkoituksena on myös sisältää opinnäytetyön työnimi, taustan kuvaukset, tavoitteet ja merkitys, aiheen rajaus ja kysymysten asettelu sekä tuottaa tietoperustan ja viitekehysten valinta ja perustelut näille sekä lähteet joita käytetään. (Airaksinen 2009.)

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jonka tilaajana toimi Laurea ammattikorkeakoulu. Produktiksi valmistui tässä opinnäytetyössä Voimauttavan valokuvan menetelmällä valmennus kokemusasiantuntijoiden ja sosiaali- ja terveydenhoitoalanopiskelijoiden yhteisvalmennukselle, työkalu ”Samassa veneessä - kokemuksen äärellä” valmennuskokonaisuuteen.

Tämän opinnäytetyön toteutustapa, raportointi ja produktin toiminnallisuus täyttävät ammattikorkeakoulutasoisen opinnäytetyön tunnusmerkit. Tunnusmerkistöllä tarkoitetaan, että opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, kuitenkin siten että siinä toteutuu tutkimuksellinen ote, ja opinnäytetyöntekijän ammattitaito tulee osoitetuksi. (Airaksinen & Vilka 2004, 10.)

8.2 Voimauttava valokuva yhteisvalmennuksessa

Ihmisen omalla persoonallisuudella on suuri merkitys siihen kuinka kohtaa toisen ihmisen. Persoonallisuus ja ymmärrys omasta itsestään syntyy elämän myötä ja kyvystä reflektoida omaa itseään ja toimintaansa. Itseymmärrys vaatii omaa pohdiskelua ja selkeää käsitystä omasta identiteetistä, näiden tekijöiden kautta ihmiselle muodostuu minäkuva ja kyky ymmärtää toista ihmistä. Hoitotyössä minäkuvalla on tärkeä rooli, auttajan asemassa ihmisellä pitäisi olla myönteinen minäkuva. Hoitajan pitää kyetä rehelliseen ja aitoon itsetutkiskeluun löytääkseen oman identiteettinsä ja muodostaakseen myönteisen minäkuvan itsestään. (Jahren Kristoffersen ym. 2005, 343).

Voimauttavan valokuvan tehtävien tarkoituksena oli tukea valmennettavien identiteettityötä ja antaa heille keinoja oman identiteettityöskentelynsä aloittamiseksi. Identiteettiä ja elämäntarinaa vahvistamalla valokuvaustehtävien kautta on mahdollista pohtia omaa minäkuvaa ja kuinka se on rakentunut. Itseymmärrys auttaa minäkuvan jäsentämiseen, minäkuva rakentuu identiteetistä ja oman itsen arvostuksesta. Ammatti-identiteetti taas muodostuu työssä oppimalla, ja työssä kokemisen kautta pitkän ajan kuluessa. Ammatti-identiteetti ja itseymmärrys, oman elämäntarinansa ymmärtäminen ja sen hyväksyminen ovat hoidollisen työn tekemiselle välttämättömiä ja näiden käsittelyllä voidaan kehittää vuorovaikutusta hoitaja-potilas suhteessa. (Jahren Kristoffersen ym. 2005, 343; Holmberg 2016, 198-199; Savolainen 2015.)

Kokemuksellisuuden käyttämiseen työvälineenä kokemusasiantuntijana tai oman kokemuksen käyttäminen ammattilaisena liittyy vahvasti oman elämäntarinansa tuntemus, ja kuinka tällä menetelmällä voidaan tuoda lisäarvoa asiakastyöhön, tähän tarvitaan avointa ymmärrystä omasta itsestään. Voimauttavan valokuvan menetelmän avulla tehtävien harjoitusten avulla oli tarkoitus syventää tuntemusta itsestään ja opetella tuomaan palanen omaa kokemustaan näkyväksi. Oman kokemuksen näkyväksi tekemisellä voidaan saavuttaa kokemusasiantuntijuuden ydin, toisen auttaminen on mahdollista kun oma kokemuksellisuus on avointa ja rehellistä, ja siitä rakentunut minäkuva on myönteinen. Harjoituksissa pyritään eettisesti ja luottamuksellisessa suhteessa avaamaan omat kokemukset ja persoona toisen nähtäväksi. (Jahren Kristoffersen ym. 2005, 343; Rissanen 2015, 112-128; Savolainen 2015.)

Osaltaan tarkoituksena oli Voimauttavan valokuvan menetelmän keinoin edistää työparien työskentelyllä ammattilainen-kokemusasiantuntija vuorovaikutusta ja tunnistaa toistensa vahvuudet ja tuoda esiin kehittymishaasteet, sekä tulla nähdyksi omana itsenään. Tehtäväksianto painotti eettisyyttä ja valmennettavan oikeutta olla paljastamatta itsestään mitään sellaista jota ei halua, harjoitusten tekeminen perustui vapaaehtoisuuteen ja luottamuksellisuuteen.

8.2.1 Tehtävä 1.

Ensimmäisenä tehtävänä oli elämäntarina, yksilötehtävä johon kuului kaksi osaa, elämäntarina ja avainkuva. Apuna sai halutessaan käyttää omia läheisiä tai ystäviään. Valmennettavia pyydettiin käymään läpi omia valokuva-arkistoja ja etsimään omasta historiastaan valokuvia joiden avulla voisi hahmotella omaa elämänsä ja elettyä elämää, miltä se näyttäytyi kuvien kautta. Kuvien etsinnän ohjeistuksena kerrottiin näiden voivan olla kuvia itsestä, läheisistä tai tärkeistä ihmisistä joita matkan varrella valmennettava on kohdannut. Toiseksi ohjeeksi kerrottiin kuvien voivan olla tärkeistä tai merkityksellisistä tapahtumista joita valmennettava on elämänsä aikana kohdannut. Kuvien läpikäymisen saatteeksi pyydettiin antamaan itselleen aikaa ja rauhaa miettiä mitä kuvat herättävät omassa itsessään, keskittyen tunnekokemukseen joita kuvat saattavat herättää niitä katsellessa. Yhtenä tämän tehtävän tarkoituksena oli harjoitella korjaavaa katsetta, nähdä ja tunnistaa omaan elämään liittyviä haitallisia väärinlausumia, ja näiden tunnistamisen kautta herkistyä näkemään korjaavia ja elämää kannattelevia asioita.

Elämäntarinan kuvista pyydettiin tekemään esitys jonka muoto on vapaa, ohjeet olivat tarkoituksellisesti hyvin avoimia. Tehtävä annettiin ennen ensimmäistä tapaamiskertaa Laurea ammattikorkeakoulun oppimisalusta Optiman työtilassa jaetun dokumentin kautta ja siinä ohjeistaen. Tarkoituksena oli, että valmennettavat tekisivät kuvakollaasin, esityksen tai elämäntarinansa kuvin omalla ajallaan ja sellaisessa muodossa kuin itselleen kokivat parhaaksi. Tätä työtä ei ollut tarkoitus purkaa erikseen valmennuksen aikana yhteisesti, vain parin kanssa. Osana tehtävää tuli valita avainkuva läpikäydyistä kuvista tai työstä jonka oli valmistanut. Avainkuvan valintaa ohjattiin siten, että pyydettiin miettimään mitä kuva merkitsee, valintaa ohjaamaan käytettiin sanoja merkityksellinen, voimia antava tai oman tarinan kiteyttävä kuva. Kuvan tarkoituksena oli toimia siltana seuraavalle tehtävälle, omat erilaiset puolet parikuvaukselle.

Elämänkaari tehtävä purettiin ensimmäisessä tapaamisessa parin kanssa ensimmäisessä tapaamisessa, tämän kesto oli 15 minuuttia. Purkua varten annettiin ohjeet, että kummankin tulee ehtiä kertoa ja näyttää tarinansa. Tarinan kertojalla oli oikeus päättää kuinka hän on kokenut elämänsä ja siitä kootun esityksensä, tällä tarkoitetaan, että kuuntelijalla ei ollut lupaa esittää arvostelevia kommentteja tai puuttua toisen kertomuksen sisältöön. Tarkoituksena oli kuunnella toista, osallistua hänen elämäänsä empaattisella tavalla ja siitä lumoutuen, ja arvostavasti siihen suhtautuen. Kuuntelijalle annettiin lupa kertoa vaikuttumisen ja liikuttumisen tunteista joita toisen tarina herätti, pyytämällä ensin lupa kertojalta, toisen tarinaa ei saanut keskeyttää. Aika tehtävän purkamiselle tuli jakaa tasapuolisesti. Toisen tarinan kunnioittamista ja läsnäoloa painotettiin ohjeistuksessa, kuuntele arvostaen ja herkisty parisi kertomasta tarinasta. Parien palattua tarinoiden jälkeen ryhmään, pyydettiin pareja kertomaan pariensa puolesta koko ryhmälle juuri kuuntelemansa tarinan ydinkohdat. Parit

vaihtoivat kuvat keskenään ja kertoivat koko ryhmälle oman parinsa avainkuvan tarinan lyhyesti.

8.2.2 Tehtävä 2.

Toisena tehtävänä oli pareina toteutettava harjoitus jonka tarkoituksena oli pohtia omia erilaisia puoliaan, ja etenkin sitä minkälaisena haluaisi tulla nähdyksi toisen ihmisen katseen kohteena. Tehtävän ohjeistuksena kerrottiin, että tehtävän voi aloittaa yksin tai parinsa mukaan ottaen. Tarkoituksena oli käydä edellisen tehtävän aikana syntyneitä ajatuksia läpi, tarkastella omaa elämäntarinaa ja pohtia millaisia puolia valmennettava löysi itsestään elämän kuva-arkistoaan läpikäydessään. Toisena tarkoituksena oli pohtia mitä löydettyt kuvat omasta historiasta kertoivat valmennettavalle itsestään ja elämästään, syntyikö ajatuksia siitä millaisena olen tullut nähdyksi, ja millaisena olisin halunnut tulla nähdyksi, syntyikö idea kuinka haluan tulla kuvatuksi parikuvauksen aikana.

Tehtävää pyydettiin tarkastelemaan joko konkreettisten, erilaisten elämänalueitten tai niissä esiintyvien roolien kautta, ja halutessaan tätä voisi myös lähestyä niiden sijasta abstraktimmin erilaisia tunteita tai persoonallisuuden piirteitä kuvaten.

Tehtävä jatkui siten, että kun valmennettavat olivat tarkastelleet omia kuvia ja pohtineet niistä löytyneitä omia puolia ja rooleja, ryhdyttiin parin kanssa kuvaamaan näiden pohjalta uusia kuvia. Tarkoituksena ei ollut toteuttaa laadullisesti täydellistä valokuvaa, lopputuloksena on se minkä valmennettava päätti sen olevan. Painoarvo oli prosessilla joka syntyi kuvaamisen aikana, keskinäinen dialogi ja toisen arvostavaan katseeseen luottaminen.

Itsemäärittelyn kautta tarkoituksena oli tulla tutuiksi toisilleen prosessin aikana ja löytää itsestään uusia puolia. Ennen kaikkea tarkoituksena oli pohtia millaisia puolia itsessään voi olla ja mitä niistä haluaa näyttää toiselle. Tämän pohdinnan tarkoituksena oli pidemmälle vietynä miettiä kuinka haluan tulla nähdyksi työelämässä ja kokemusasiantuntijana tai ammattilaisena kollegoille, työyhteisölle tai asiakkaille ja autettaville. Mikä on minun roolini ja olenko aito, rehellinen vai haluanko pitää yllä roolia joka tuntuu turvalliselta? Voiko roolia muuttaa, onko se haitaksi työlleni vai edistääkö se tasa-arvoista kohtaamista?

8.3 Aikataulu

Yhteisvalmennuksen rakenteeseen on sisällytetty moduleja jotka on jaettu sisältöjen mukaisesti. Yhteisvalmennuksen kokonaisuudelle on annettu meriaiheinen teema jonka tarkoitus on kuvata matkaa jonka valmennettavat tekevät valmennuksen aikana. Moduulit oli jaettu kahdeksaan valmennuspäivään. (Liite 2)

1. Lähtölaiturilla: Orientaatio, 7.2.2017
2. Ankkurit ylös: Kokemuksen aika, 10.2.2017
3. Laineilla: Tiedon aika, 3.3.2017
4. Luovien: Taitojen aika, 9.3.2017
5. Tuulta purjeissa: Tarinoiden aika, 24.3.2017
6. Ulapalla: Yhteistyön aika, 7.4.2017
7. Messissä: Jaetun asiantuntijuuden aika, 12.5.2017
8. Kotisatamassa: Loppuseminaari, 29.5.2017

Voimauttavan valokuvan valmennuskokonaisuudet sijoittuivat taitojen ja yhteistyön aikaan 9.3.2017 ja 7.4.2017. Ensimmäinen tapaaminen kesti kaksi tuntia ja viisitoista minuuttia. Toinen tapaaminen kesti kaksi tuntia.

8.4 Ohjaustilanne ja valmentajan materiaalit

Tehtävän ohjeistus käytiin läpi suullisesti ja esimerkkien avulla. Materiaalina käytettiin opinäytetyön tekijän oman voimauttavan valokuvauksen koulutuksen aikana valmistuneita valokuvia, työyhteisöprojekti sosiaali- ja terveysneuvontapiste Vinkistä sekä potilastyö A-klinikkasäätiön Arabianrannan haittoja vähentävässä korvaushoidossa. Opinäytetyön tekijä, Voimauttavan valokuvan valmentaja liitti ohjaustilanteessa omakokemuksellisuuden yhdeksi välineeksi jolla havainnollisti teorian ja menetelmän käyttöä. (Liite 4)

Kuva 1: Voimauttava valokuva projekti 2013 Partanen (Jarkko Partanen, valokuva-arkisto)

Kuva 2: Voimauttava valokuva projekti 2013 Partanen (Jarkko Partanen, valokuva-arkisto)

Kuva 3: Voimauttava valokuva projekti 2013 Partanen (Jarkko Partanen, valokuva-arkisto)

8.5 Valmennuksen tekniset välineet ja kustannusten määrittely

Yhteisvalmennuksen budjetista ei saatu Voimauttavan valokuvan tehtävien rahoittamiseksi varoja. Opinäytetyön tekijällä ei ollut erillistä budjettia eikä varoja antaa valmennettavien välineiden ja tarvikkeiden hankintaan. Opinäytetyöntekijä antoi yhden kameran lainaksi yhteisvalmennuksen käyttöön. Erillistä budgejttia ei laadittu, koska varoja ei ollut tähän tarkoitukseen varattu.

Valmennettavat ohjeistettiin käyttämään omia kameroja, sekä annettiin tiedoksi valokuvausliikkeiden tulostuspalveluiden käyttäminen omilla varoillaan. Tarkoituksena oli rohkaista tulostamaan kuvat mahdollisimman laadukaasti ja kerrottiin, että valokuvauksen tehtävän purkaminen on antoisampaa kun on oikeat printatut kuvat joita käsitellä ja katsoa. Tätä ei kuitenkaan edellytetty, keneltäkään ei edellytetty omaa rahallista panostusta valokuvauksen tai kuvien tuottamisen osalta.

Voimauttavan valokuvan tietoperusta esiteltiin Power Point esityksellä ja opinäytetyön suullisen alustuksen kautta. Valokuvauksen ja kameratyöskentelyn tueksi opinäytetyön tekijä valmisti ohjeistuksen Laurea ammattikorkeakoulun oppimisalustalle Optimaan. Ohjeistuksessa käytiin läpi lyhyesti valokuvauksen tekniikkaa, tehokeinoja ja kuvan rakennetta helpottamaan valokuvaamista. Suurin osa valmennettavista oli valokuvauksen osalta ensikertalaisia.

9 Pohdinta

9.1 Opinäytetyön eettisyys, luotettavuus ja erityiskysymykset

Tämän opinäytetyön tarkoituksena ei ollut tuottaa uutta tietoa, tarkoituksena oli soveltaa olemassaolevaa tietoa uudessa viitekehyksessä ja tämän kautta tuottaa Voimauttavaa valokuvausta käyttävä valmennus. Vaikka kyseessä ei ole tutkimuksellinen opinäytetyö, opinäytetyön prosessin tulee noudattaa hyviä tieteellisiä käytänteitä ja se tulee toteuttaa eettisesti (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen & Ockenström 2007).

Opinnäytetyön pitää täyttää eettiset vaatimukset, sen tulee olla ihmistä kunnioittava ja oikeudenmukainen sekä perustua tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen. Eettisyys laajemmin opinnäytetyön prosessin aikana tarkoittaa tapaa jolla opiskelija suhtautuu työhönsä, ongelmiin ja henkilöihin joiden kanssa prosessin aikana työskennellään. Eettiset valinnat ulottuvat koko opinnäytetyön prosessin lävitse, ne näkyvät aiheen ja metodien valinnassa, työskentelyssä, julkaisemisessa ja soveltamisessa. (Kuokkanen ym. 2007.)

Kunnioittava tutkimuseettinen pohdinta edellyttää rehellisyyttä, läpinäkyvyyttä ja toisten työn kunnioittamista siten, että asianmukaiset viittaukset ovat merkitty niiden edellyttämällä tavalla. (Hyvä tieteellinen käytäntö 2017.)

Lähdekritiikki on väline jolla tiedon luotettavuutta arvioidaan. Lähteitä arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota lähteen aitouteen, riippumattomuuteen, alkuperäisyyteen ja puolueettomuuteen. Tutkimuksen tekijälle ei riitä lähteen ulkoinen tarkastelu ja siihen viittaaminen, on tulkittava sen sisältö ja merkitys. Näiden lisäksi on pohdittava seuraavia kysymyksiä, onko kirjoittaja arvostettu? Toimiiko hän arvostetussa organisaatiossa? Onko hän käyttänyt arvovaltaisia lähteitä? Onko viitteet merkitty oikein? Onko julkaisu ajankohtainen? (Mäkinen, 2006, 128.)

Tässä opinäytetyössä on käytetty useissa yhteyksissä julkaisematonta materiaalia, viittauksia keskusteluihin sekä materiaalia jonka pohjalta on julkaistu lyhennetty englanninkielinen artikkeli. Oli täysin selvää, että tällaisen materiaalin käyttämiselle täytyy olla perustelut ja näiden sisältö on oikeanlaatuista ja ne ovat peräisin arvostetulta taholta (Mäkinen 2006, 128). Julkaisematon materiaali tässä opinäytetyössä on saatu arvostetulta taholta ja sen sisältö täyttää tutkimukselle asetetut luotettavuuden kriteerit. Tämä opinäytetyö käsitteli Voimauttavan valokuvan menetelmää ja julkaisematon materiaali on saatu menetelmän kehittäjältä Miina Savolaiselta tämän opinäytetyön valmistumisen tueksi. Näiden lisäksi tässä opinäytetyössä on käytetty luotettavia kirjallisuuslähteitä ja julkaisuja sekä internetjulkaisuja joiden lähteet ovat merkitty asianmukaisesti lähdeluetteloon ja tekstiin.

Koska Voimauttavan valokuvan menetelmä on vielä nuori, siitä ei ole olemassa kattavaa tutkimusaineistoa saatavilla. Menetelmän käyttöä voidaan kuitenkin perustella sen empiiristen näyttöjen perusteella, menetelmä on saanut arvovaltaista tunnustusta, kuten lääkäriseura Duodecimin myöntämä kulttuuripalkinto 2006. Voimauttavan valokuvan menetelmän perusteet tason koulutuksen on saanut noin 3000 suomalaista sosiaali-, terveys- ja pedagogistenalojen ammattilaista jotka hyödyntävät tätä menetelmää työssään. Voidaankin hyvin sanoa, että menetelmän eettiset pelisäännöt ja toimintatavat ovatkin pääosin muotoutuneet juuri näiden lukuisten ammattilaisten työn kautta viimeisen 20-vuoden aikana. Lukuisat erilaiset

lähestymistavat ja soveltajien kokemukset ovat osaltaan hahmottaneet ne rajat, joissa valokuvan käyttö ei ole voimauttavaa tai terapeutista tai hoidollisesti laadukasta. Menetelmän väittämät ovat käytännön kokemuksen kautta testattuja ja löytyneet pääosin tällä tavoin. (Savolainen 2015; Savolainen 2017.)

Tämän opinnäytetyön produktina valmistui valmennus kokemusasiantuntijoiden ja sosiaali- ja terveydenhoitoalojen opiskelijoiden yhteisvalmennukselle. Opinätetyön prosessina oli itse valmennus ja tämän suunnittelu sekä toteutus ja raportointi. Tämä opinätetyö ei ota kantaa Voimauttavan valokuvan menetelmään sellaisenaan, eikä arvioi menetelmän vaikuttavuutta itsenäisenä menetelmänä. Opinätetyön loppuraportti otti kantaa vain siihen, kuinka produktio onnistui ja soveltuuko tämä tällaisessa viitekehyksessä käytettäväksi. Kuitenkin oli tarpeen selvittää itse menetelmän teoreettinen viitekehys, ja tämän tiedon hankinta on suoritettu rehellisesti ja tutkimuseettisten periaatteiden mukaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 23-27).

Valmennus eli produkti toteutettiin osallistujia kunnioittaen, heidän itsemääräämisoikeutta ja oikeuttaan olla osallistumatta kunnioittaen. Valmennukseen eli opinätetyön produktioon ja sen jälkeisen palautteen antamiseen opinätetyön tekijälle, kerrottiin olevan täysin vapaaehtoista ja näin noudatettiin yleistä vapaaehtoisuuden normia jota käytetään tieteen kentällä (Kuula 2011).

Opinätetyön loppuraportissa ei esitetä kuvia joita osallistujat ovat valmennuksen aikana ja omassa identiteettityön prosessissaan valmistaneet tai kuvanneet. Koska valmennukseen osallistui henkilöitä erilaisista taustoista ja kyseessä oli kokemusasiantuntijuutta hyödyntävä valmennus, otettiin huomioon anonymiteetti ja osallistujille painotettiin vaitiolovelvollisuutta toisten ja omien kuvien sekä tarinoiden suhteen. Opinätetyön tekijä on huomionnut myös nämä seikat eikä tule viittaamaan valmennusta kuvaillessaan yksityiskohtaisia ja henkilökohtaisia tunnusmerkkejä. Produktin teoreettisen tiedon esittämisessä käytettiin aitoja potilas- ja ammattihenkilöiden kanssa tehtyjen Voimauttava valokuva -projektien tuotoksia kuvineen, näiden suojaamiseksi pyydettiin välttämään tilaisuuden dokumentointia ja kuvaamista, valmennettavia muistutettiin vaitiolovelvollisuudesta (Valvira 2008).

9.2 Teoreettinen tietopohja

Valmennus toteutettiin Voimauttavan valokuvan menetelmällä jonka käyttämiselle pyydettiin lupa menetelmän kehittäjältä. Voimauttavan valokuvan menetelmän teoreettinen tietoperusta tässä opinätetyössä pohjautuu Savolainen, M. kanssa käytyihin keskusteluihin, sähköiseen viestintään, painettuun ja julkaistuun materiaaliin sekä julkasemattomiin Savolaiselta saatuihin artikkeliluonnoksiin. Voimauttava valokuva on rekisteröity menetelmä jonka oikeudet ja

prosessin kouluttamisoikeudet omistaa menetelmän kehittänyt Miina Savolainen (Savolainen 2017).

Tämän opinäytetyön teoreettiseksi tietoperustaksi rajattiin käsitteet jotka tukivat Voimauttavan valokuvan ymmärtämistä siinä kontekstissa jossa tämä valmennusprojekti toteutettiin. Opinäytetyön tekijä on rajannut aiheen käsittelyn muutamiiin peruskäsitteisiin joiden katsottiin olevan tarpeellisia aiheen kokonaisuuden ja toimintaympäristön ymmärtämiselle. Kantavat käsitteet tässä opinäytetyössä ovat voimaantumisen, voimauttava valokuva, valokuvaus, vuorovaikutus osana sosiaali- ja terveydenhoitoalan työtä sekä kokemusasiantuntijuus. Teoreettisen tiedon rajaamisella on tarkoituksensa, monilla aloilla tutkittua tietoa on jo niin paljon, että ei ole järkevää kerätä loputonta määrää pohjatietoa, sillä tällä tavoin tiede ei kulje eteenpäin, on asetettava rajat (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 55).

Teoreettinen tietoperusta on tarkoituksella hyvin rajallinen koska kyseessä on toiminnallinen opinäytetyö eikä tutkimus. Toiminnallisen opinäytetyön tutkimuskäytäntöjä käytetään väljemässä merkityksessä kuin tutkimuksellisissa, tutkimus on enemmänkin tiedonhankinnan apuväline, koska toiminnallisten opinäytetöiden selvitys nojautuu yleensä löyhästi teoriaan. (Airaksinen & Vilkkä 2003, 57.)

9.3 Valmennuksen omakokemuksellisuus

Voimauttavan valokuvan tietopohjan ja valmennuksen metodina opinäytetyön tekijä käytti omaan kokemustietoon perustuvaa tapaa ohjata valmennettavia. Kokemusasiantuntijuus ja kokemukseen perustuvan tiedon käyttäminen on selitetty tämän opinäytetyön kappaleessa kokemusasiantuntijuus. Tässä kappaleessa pohdittavana on kuinka tämän valmennuksen aikana opinäytetyön tekijä käytti omaa kokemustaan, ja liitti itsensä kokemusasiantuntija kontekstiin ja opinäytetyön viitekehyksen sisälle.

Oman kokemuksen käyttäminen ohjaustilanteessa edellytti hyviä valmiuksia sekä oman prosessin läpikäynnin kokemusta, ja perehtyneisyyttä käsiteltävään asiaan. Opinäytetyön tekijä avasi Voimauttavan valokuvan perusteiden osana ja näiden tueksi oman läpikäydyn prosessinsa tekijöitä, sekä oman elämäntarinansa käännekohtia. Toisena avustavana tekijänä opinäytetyön tekijä avasi kaksi päihdetyön viitekehyksessä tekemäänsä Voimauttavan valokuvan prosessia. Työyhteisössä ja potilastyössä tehdyt Voimauttavan valokuvan prosessit.

Voimaantumisen mahdollistaminen vaatii turvallisen ilmapiirin ja ympäristön. Turvallisuutta, luottamusta, avointa dialogia, tasavertaista kohtaamista ja vastavuoroisuutta. Opinäytetyön tekijä avasi oman tarinansa kautta Voimauttavan valokuvan menetelmää valmennettaville, tarkoituksena tuoda esille oma persoona ja henkilökohtainen kokemuksellisuus, jotta

valmennettaville olisi helpompi lähteä itsekin prosessiin mukaan. Voimauttava valokuva - menetelmä on vastavuoroinen prosessi, joten oli perusteltua valmennustilanteessa luoda suhde valmennettaviin Voimauttavan valokuvan mukaisesti, antautua avoimeen ja arvostavaan vuorovaikutukseen. Valmentaja antoi luvan olla itse katseen alla, valmennettavien katseen alla, tulla näkyväksi itse ennen kuin saattoi edellyttää sitä omilta valmennettaviltaan. Tällä tavoin valmentaja onnistui luomaan turvallisen ilmapiirin valmennettaville.

Omakohtaisten kokemusten esittäminen osana teoreettista valmennusosiota oli tietoinen ratkaisu jolla valmentaja vahvisti vuorovaikutustaan valmennettavien kanssa, aivan kuten Voimauttavan valokuvan periaatteen mukaan voimaantumisen on mahdollista vain kun vallan purkaminen toteutuu. Valmentaja ja opinnäytetyöntekijä halusi tällä tavoin luopua omasta tietämisestään ja olla dialogissa valmennettavien kanssa, ja liittää itsensä osaksi yhteisvalmennuksen konseptiin ja sen sisälle määriteltyyn valmennukselliseen sisältöön.

9.4 Tulosten tarkastelu

Voimauttavan valokuvan osuuden valmensi opinnäytetyöntekijä itse, myös muissa valmennuksen osuuksissa käytettiin vierailevia luennoitsijoita ja valmentajia. Opinnäytetyön tekijä valikoitui valmentajaksi hänen ammattitaitonsa ja osaamisensa sekä valmennuksen suunnitteluun osallistumisen vuoksi. Opinnäytetyön idea muotoutui "Samassa veneessä - kokemuksen äärellä" valmennuksen suunnittelun aikana, ja tarpeesta saada valmennukselle sisällöllinen työkalu identiteettityön tueksi.

Yhteisvalmennukseen ilmoittautui 20 henkilöä, nämä jakautuivat siten, että heistä oli 10 kokemusasiantuntijaa ja 10 SOTE alan opiskelijaa. Yksi opiskelija perui osallistumisensa ja yksi kokemusasiantuntija lopetti kesken, lopullinen valmennettavien määrä muodostui 9 + 9 jakaumasta. Voimauttavan valokuvan osioon osallistui 17 valmennettavaa, joista viimeisellä kerralla oli paikalla 16. Opiskelijoista valtaosa oli sosionomiopiskelijoita, joukossa oli yksi sairaanhoitajaopiskelija ja yksi terveydenhoitajaopiskelija. Valmentajia oli neljä, kaksi lehtoria Laurea ammattikorkeakoulusta ja kaksi koulutettua kokemusasiantuntijavalmentajaa.

Voimauttavan valokuvan menetelmään käytettiin kaksi tapaamiskertaa. Ensimmäinen teoreettinen luento ja tehtävien avaaminen sekä ennakkotehtävän purku kestivät kaksi tuntia ja 15 minuuttia, aiheelle oli varattu aikaa 1,5 tuntia suunnitelmassa. Ensimmäisen tapaamisen aika oli liian lyhyt, ja vaikka aikaa jatkettiin yli suunnitellun jäi suunnitellusta sisällöstä osa käymättä läpi. Tämä näkyi myös pyydetyssä loppupalautteessa.

Toinen tapaaminen sisälsi omat erilaiset puoleni tehtävän purkamisen, ja toteutuneiden valokuvausprosessien läpikäymisen ryhmässä. Tapaamiselle oli varattu 1,5 tuntia aikaa. Toinen

tapaaminen pysyi aikataulussa, valmentaja oli ennakkoon varautunut ajan suppeuteen ja karsi tapaamisesta pois osioita joita ei ehdittäisi toteuttaa annetussa ajassa.

9.4.1 Palautteen kerääminen

Palaute kerättiin kirjallisessa muodossa ja palautteen antamiselle varattiin aikaa toisen tapaamisen lopuksi 15 minuuttia, suurin osa palautteesta saatiin kerättyä tässä tilaisuudessa, 2 palautetta saapui jälkikäteen sähköpostitse. Palautteen saivat antaa kaikki osallistuneet, tähän otettiin täten mukaan myös "Samassa veneessä - kokemuksen äärellä" valmennuksen muut valmentajat jotka osallistuivat Voimauttava valokuva -menetelmän osioon valmennettavina. Palautteita saatiin yhteensä 17 kpl, laskettu vastausprosentti oli 80,95. Vastausprosenttiin on sisällytetty valmentajien ja valmennettavien vastaukset.

Palaute kerättiin nimettömänä, ja palautteen keräämisen merkityksestä informoitiin suullisesti sekä kirjallisesti. Palaute on analysoitu pohdinnan tueksi, tästä ei tehty erillistä systemaattisten ja tieteellisten menetelmien kriteerit täyttävää yhteenvetoa, tämä kerrottiin myös palautteen keräämisen yhteydessä. Palautteen sisällön oli tarkoitus tukea ainoastaan opinnäytetyön tekijän omaa pohdintaa valmennuksen osuuden onnistumisesta. Palaute oli monisanallista ja laadukasta. Vain muutama palaute oli kirjoitusasultaan niin epäselvää, ettei tulkintaa lauseen rakenteesta voitu saada selville.

Palautekyselyn sisältö (LIITE 3). Palautekyselyssä oli 8 kysymystä, joista yksi kysymys oli kyllä/ei/en osaa vastata kysymys ja 7 muuta olivat sisällöllisiä kokonaisiin lausein selitettäviä vastauksia. Kysymyksillä pyrittiin saamaan selville, kuinka Voimauttava valokuva soveltuu ja toimii tämänkaltaisessa valmennuksessa. Kysymysten asettelulla pyrittiin neutraaliin tapaan ja johdattelematta saamaan aitoja vastauksia, kuinka Voimauttava valokuva toimi tässä tilanteessa ja millaiseksi valmentajan osaaminen koettiin, sekä kuinka Voimauttava valokuva -menetelmä niveltä kokonaisuuteen. Tarkoituksena ei ollut selvittää itse menetelmän toimivuutta tai valmennuksessa syntyneitä voimaantumisen prosessia sellaisenaan.

9.4.2 Palautteen sisällöllinen analysointi

Voimauttavan valokuvauksen käyttäminen osana Yhteisen tiedon äärellä valmennusta toteutui resurssien puitteissa tyydyttävästi. Pääasiallinen palaute Voimauttavasta valokuvasta oli positiivista, valmentajaa pidettiin ammattitaitoisena ja asiansa osaavana. Palautteesta kävi selväksi myös, että valmennettavat olivat ymmärtäneet idean jota kohden Voimauttava valokuva prosessissa edetään. Valmentajan ja opinnäytetyöntekijän näkökulmasta asia ei kuitenkaan ollut aivan näin positiivinen. Voimauttavan valokuvan menetelmän ja ammattiosaamisen kautta menetelmän ymmärtäminen ovat erilaista kuin, täysin menetelmää tuntemattomalla henkilöllä. Valmentajan oma näkemys menetelmän ymmärtämisen

saattamiseksi tätä osaamattomalle henkilölle eivät kohdanneet täysin. Valmentaja koki vahvasti ajankäytön rajallisuuden syyksi sille, että ei pystynyt täysin avaamaan menetelmän toimintaperiaatetta valmennettaville.

Saadun palautteen perusteella kävi selväksi, että menetelmän käyttö tässä yhteydessä oli positiivinen kokemus. Menetelmän soveltamisen ja yksittäisten osa-alueiden osalta saatiin myös negatiivista ja neutraalia palautetta, neutraalilla palautteella tässä kohtaa tarkoitetaan välinpitämättömyyttä tai ylimalkaista ja tulkinnanvaraista palautetta. Osittain palaute näyttäytyi ristiriitaisena ja vaikeana tulkita onko kyseessä negatiivinen vai neutraalilla tavalla esitetty väittämä. Opinnäytetyöntekijän omana tulkintana ristiriitaisesta ja osin negatiivisesta palautteesta syntyivät seuraavat väittämät: liiallinen kiire; prosessille ei annettu riittävästi tilaa; Voimauttavan valokuvan eettiset periaatteet eivät päässeet toteutumaan, eettinen periaate edellyttää, että prosessia jatketaan niin kauan kunnes jokainen sen äärellä kokee merkityksellisyyttä. Edellämainittujen väittämien tukena toimii ajatus siitä, että jokainen prosessiin osallistuja aloittaa erilaisista lähtöpisteistä käsin ja he tarvitsevat eri mittaisen ajan prosessin aloittamiseksi ja sen läpikäymiseksi. Voimauttava valokuva kuitenkin tuki osallistujien kokemusta nähdystä tulemisesta ja valmentajan, opinnäytetyöntekijän tapa kohdata valmennettavat koettiin erittäin hyväksi. Kaikista palautteista valmentajan ammattitaitoon liittyvä palaute oli pelkästään positiivista, osittain jopa tunteellista ja opinnäytetyöntekijä koki annetun palautteen edessä itsensä nöyräksi ja kiitolliseksi.

Sisällöllisesti Voimauttavan valokuvan menetelmän käyttäminen yhteisvalmennuksen sisällä omana erillisenä kokonaisuutena oli haasteellista. Valmennuksen kokonaisuuteen sisältyi erillisenä tehtävänä elämäntarinan valmistaminen ja osalle valmennettavista oli vaikea hahmottaa Voimauttavan valokuvan menetelmän tehtäväksiannot erillisenä kokonaisuutena. Valmennettavat kertoivat palautteessaan, että päällekkäiset ja samankaltaisten tehtävien tekeminen limittäin sekoittivat ja oli vaikeaa ajoittain hahmottaa mitä pitää tehdä kulloinkin. Opinnäytetyöntekijän ja valmentajan roolista käsin tulkittuna Voimauttavan valokuvan käyttäminen olisi integroitava kokonaisuuteen siten, että kaikki identiteettityöhön ja elämäntarinaankin liittyvät osuudet tulisi tehdä Voimauttavan valokuvauksen kautta. Vaikka palautteista oli luettavissa, että tätä eivät osallistujat itse nähneet näin, oli palautteiden sisältö kuitenkin kokonaisuutena juurikin sellaista, että se tuki tätä ajatusta. Yhdellä menetelmällä toteutettuna identiteettityö ja elämäntarinan vahvistaminen olisi vaikuttavampaa ja syvällisempää kuin usean erilaisen menetelmän käyttäminen samanaikaisesti.

9.4.3 Palautevastausten tarkastelu

Yleisellä tasolla Voimauttavan valokuvan osuudesta kysyttäessä, kaikki annetut vastaukset olivat positiivisia tai neutraaleja. Ensimmäinen kysymys kysyi kuinka koit Voimauttavan

valokuvan tehtävien tekemisen ja niiden purkamisen? (Liite 3). Määreet joita tähän kysymykseen liitettiin olivat seuraavanlaisia: “mielenkiintoinen”, “voimaannuttava”, “koskettava”, “kiinnostava”, “hankala”, “haastava”, “vaikea”, “tunteikas”, “ihana” ja “merkityksellinen”. Nämä määritelmät erilaisina muotoina ja erilaisissa konteksteissa toistuivat lähes jokaisessa vastauksessa. Vaikka joukossa oli termejä joita voisi tulkita negatiivisiksi kuten, hankala, haastava tai vaikea niin, nämä kuitenkin liittyivät positiivisen haasteen tuomaan reagointiin. Vain yksi vastaajista kertoi suoraan pelänneensä kuvaamista ja etenkin kuvattavaksi joutumista, ja oli harkinnut kieltäytyvänsä osallistumasta Voimauttavan valokuvan tehtävien tekemiseen. Voimauttavan valokuvan kautta ja sen menetelmän sisällä paneudutaan juurikin tähän, kuvapelkoon ja sen syihin. Ihmisillä on kokemuksia valokuvaamisesta ja tämän tuomista huonoista kokemuksista, on pelkoa omakuvaa kohtaan tai näkymättömyden kokemuksia perheen oman tarinan kautta, on itse saattanut olla juuri se henkilö joka ei koskaan saanut tulla nähdyksi sellaisena kuin olisi itse halunut. Näiden pelkojen purkaminen ja niiden käsittely on yksi olennainen sisältö Voimauttavan valokuvauksen prosessissa ja näiden käsittely vie aikaa, tilanne olisi voinut korjaantua riittävällä ajankäytöllä ja prosessia pidemmälle vietyinä.

Yksi vastaajista oli kokenut ensimmäisen tehtävän purkamisen epämiellyttäväksi, mutta kokonaisuuden kokemus oli positiivinen. Vastaaja selitti epämiellyttävyyden kokemuksen näin: “Edellisen (ensimmäisen) kerran tehtävä, jossa esiteltiin parille jokin oma kuva ja kerrottiin siitä, oli muuten todella hyvä tehtävä, mutta koin todella epämiellyttäväksi kertoa toisen kuvista ja varsinkin sen kun omistani kerrottiin”. Kyseessä oli tehtävän purkaminen pareina, tarkoituksena oli kertoa omalle parilleen ennakkoon läpikäytyjen omien kuva-albumien kuvista valitun kuvan kautta oma tarina toiselle ihmiselle. Tämän jälkeen yhdessä ryhmänä pyydettiin pareja kertomaan vain muutamalla sanalla siitä mitä oli pariltaan kuullut, tarkoituksena oli aiheen lämmittely, herätellä läsnäoloon ja toisen kuuntelemisen opetteluun, ja hyväksyvän katseen ymmärtämiseen. Vastaaja oli opinnäytetyöntekijän mielestä tulkinnut tehtävänannon väärin ja saanut tästä aikaan itselleen epämiellyttävän kokemuksen, tarkoituksena ei ollut millään tavoin analysoida toisen esittämää kuvaa, tarkoituksena oli olla hyväksyvä katseena toisen kuvalle ja tarinalle. Tämänkaltaisten Voimauttavan valokuvan sisältöjen ja periaatteiden opettelu vie aikansa ja niitä opitaan prosessin aikana ja sen kautta, aika olisi tuonnut tähänkin tapaukseen korjaavan kokemuksen, ja kyvyn kohdata toinen sensitiivisemmin.

Toisessa kysymyksessä kysyttiin tunteista joita tehtävien tekeminen herätti (Liite 3). Tunteiden osalta jakauma oli laaja, näiden vastausten tulkinta osoittautui monisyisemmäksi kuin opinnäytetyöntekijä oli odottanut, oli vaikeaa muodostaa yhtenäinen käsitys vastausten perusteella kuinka moni vastaaja piti heränneitä tunteita positiivisina tai pidettiinkö negatiivisiksi yleisesti mielletyt tunteet tärkeiksi prosessin kannalta. Tunteiden esiintyminen niiden sisällöstä riippumatta voidaan kuitenkin tulkita menetelmän vahvuudeksi ja

valmennuksen yhdeksi onnistumisen kriteeriksi. Elämäntarinallisiin kuviin liittyy aina vaikeita ja haastavia asioita, ja haavoittavia tunteita joiden käsittely herättää tunteita, se miten tunteita katsotaan on olennaisempaa. Voimauttavan valokuvauksen kautta näiden haastellisten ja vaikeiden tunteiden käsittely tapahtuu korjaavalla katseella, tunteiden esiintyminen tässä tilanteessa oli näin ollen merkityksellistä, olivat tunteet positiivisia tai negatiivisia. Tunneskaala vaihteli surun, pelon, jännityksen ja epävarmuuden kautta ilon, kiitollisuuden ja rakkaudellisuuden kokemuksiin. Tunteiden erilaisuus yllätti, ja etenkin näiden voimakkuus. Vastauksia oli eritasoisia, toiset vastasivat tähän sanajonolla jossa oli tunnesanoja peräkkäin, toiset vastasivat kokonaisin lausein ja usealla lauseella. Vaihtelua selventääkseen opinnäytetyöntekijä liittyy tähän kaksi erilaista vastausta: “Pelko, epävarmuus, rohkeus, luottavaisuus, kiitollisuus” ja “Tunteet tulivat vahvasti esille, jopa yllättäen minut. Olimme jollain tavalla parini kanssa samantapaisen kokemuksen eri puolet ja oli mahtavaa käsitellä asiaa hänen kanssaan”.

Kolmantena kysyttiin kyllä - ei - en osaa sanoa -menetelmällä, kuinka hyvin tehtävien ohjeistus oli laadittu ja saiko tukea niiden tekemiseen (Liite 3). Vastauksista erottui selkeästi kolme (3) kriittistä ja epävarmaa palautetta: “ Ohjeistusta ei ollut kovin paljon, mutta liiallinen ohjeistus olisi voinut rajoittaa tehtävän tekemisen luovuutta”, “ En osaa sanoa. Ohjeet liian massiiviset, tuntui että minun voimani eivät riitä työhön. Tukea olisi pitänyt olla enemmän kädestä pitäen, tukevalta olisi tuntunut jos työpari olisi puhunut enemmän tai ollut jotenkin kokeneemman oloinen ihminen” ja “ En osaa sanoa. Toisaalta kyllä/toisaalta ei”. Vaikka vastaus pyydettiin antamaan ennakolta määritellyillä sanoilla, nämä kolme vastausta eivät noudattaneet tätä pyyntöä, niiden arvo on kuitenkin olennaista jatkokehittämiselle. Osallistujat tulivat hyvin erilaisista lähtökohdista ja olivat erilaisten elämäntilanteidensa kanssa eläviä ihmisiä, osallisuuden kokemuksen lähtökohdasta tarkastellen tähän pitää kiinnittää enemmän huomiota tulevaisuuden valmennuksissa. Näiden kolmen palautteen kautta heräsi jälleen ajatus kiireestä ja ajan riittämättömyydestä sekä liian monen eri menetelmän samanaikaisuudesta valmennuskokonaisuuden sisällä. Osallistujat joiden voimavarat ovat rajallisia olisivat tarvinneet enemmän aikaa, ohjausta ja läsnäoloa. Kaikki muut vastaukset (14) pysyivät pyydetyssä muodossa, ja niiden sisältö oli positiivinen kyllä vastaus.

Kysymykset 4-6 käsittelivät aiheita joilla pyrittiin saamaan vastauksia Voimauttavan valokuvan menetelmän soveltuvuudesta tämänkaltaisessa valmennuksessa, ja voisiko tällä menetelmällä korvata joitain muita identiteettityön sisältöjä (Liite 3). Kysymyksillä pyydettiin myös arviota Voimauttavan valokuvan menetelmän ajallisiin resursseihin suhteessa valmennuksen kokonaisuuteen. Kolmas funktio oli saada selville tuottiko Voimauttavan valokuvan menetelmä lisäarvoa omalle osaamiselle ja ammattilainen-kokemusasiantuntija työparityöskentelyyn. Kysymykset olivat avoimia ja näihin pyydettiin omasanallista vastaamista. Kaikki vastaajat kokivat menetelmän sopivan valmennuskokonaisuuteen. Ajallisen resursoinnin kysymykseen

vastauksissa oli selvästi enemmän hajontaa. Kahdeksan (8) vastaajista koki ajan liian vähäiseksi, hajontaa syntyi kuitenkin siitä, mihin aikaa olisi halunut käyttää menetelmän sisällä. Yhdeksän (9) vastaajaa piti käytettyä aikaa sopivana, mutta vastausten tulkinta oli hankalaa niissä esiintyvien ristiriitaisuuksien vuoksi.

Kysymykset 4-6 pyysivät vastauksia samankaltaisiin asioihin eri näkökulmista ja tämä näytti aiheuttavan sekaannusta, osa vastaajista vastasi selkeästi eri kysymykseen kuin oli kysytty. Vastausten tulkinta oli haastavaa, ja koska tarkoitus oli vain saada vastauksista tukea opinnäytetyöntekijän omalle pohdinnalle, esitetään alla poimintoja vastauksista joita kysymykset 4-6 tuottivat niiden vaikean tulkinnan selventämiseksi.

Kysymys 4: Koitko tämänkaltaisen työskentelyn tuovan lisäarvoa Yhteisen tiedon äärellä valmennuskokonaisuuteen? Vastaukset: "Asioiden katsominen erikoisista näkökulmista on erittäin hyödyllistä", "Mahtava kurssiosio, mikä vahvisti hyvin kaikkea muuta mitä on käsitelty. Tämä pitäisi olla "pakollinen kaikille"", "Kyllä! Tuntee itsensä arvokkaaksi", "Työskentely sopi mielestäni todella hyvin tähän valmennukseen", "Ehdottomasti. Tämä oli upea osio ja tuki valmennusta sekä yhteistoiminnallisuutta hienosti".

Kysymys 5: Mikäli olit sitä mieltä, että tämänkaltaisen työskentely on sopiva tapa kokemusasiantuntija-ammattilainen valmennukselle, kerro miten laajasti/suppeasti aihe tulisi ottaa valmennuksen sisällöksi? Vastaukset: "Mielestäni aiheen läpikäynti oli tarpeeksi laaja, mutta omalla kohdalla kuvien ottamiseen varattu aika oli liian lyhyt", "Enemmän aikaa perehtymiseen/purkuun. Parin kanssa yhteisen ajan riittävyys todella tärkeää", "Tämä oli juuri sopiva kokonaisuus, enkä koe tarvittavan enempää", "Sopiva ehti muutakin, mielestäni nyt käytetty aika oli sopiva. Tai voisi sitä jopa kasvattaa", "Valokuvaustyöskentely vei meiltä aika paljon aikaa, joten siitä olisi voinut kertoa jo etukäteen jotta aikaa olisi pystynyt varaamaan paremmin. Saimme kuitenkin sumplittua aikataulumme aika hyvin. Laajuus oli kuitenkin oikein hyvä, sillä valmennuksen sisältöön kuuluu niin paljon muutakin aikaa vievää", "Tämä on aika hyvä laajuus".

Kysymys 6: Oliko ajallinen osuus riittävä tai liian vähäinen valmennuksen kokonaisuudesta, ja voisiko tällä korvata jonkin toisen identiteetti tai elämäntarinallisen osion valmennuksesta? Vastaukset: "Tämä tukee mielestäni muita asioita, ei ehkä korvaa niitä. Tukemisessa todella hyvä menetelmä", "En tiedä voisiko korvata jotain osiota, mutta laajentaa voisi ajallisesti. Molemmilla kerroilla kiireen tunsin, mutta kokemuksena kuitenkin todella tärkeä. Vielä laajempi aika asian avaamiseen", "En haluaisi korvata tällä mitään osiota, mutta haluaisin ilman muuta että tämä olisi mukana", "Ajalliselle osuudelle kannattaisi olla enemmän aikaa. Ei korvata, mutta varmasti täydentää", "Riittävä. Minusta näiden yhdistelmä on hyvä", "Valokuvaustehtävä linkittyi hyvin "omatarinani"-tehtävään, mutta valokuvauksen

suunnitteluun olisi voinut antaa enemmän aikaa valmennuskerroilla”, “Oli riittävä, vaikka vähän lyhyt, voisi ehkä korvata tai juuri näiden yhdistelmä”.

Kysymyksessä seitsemän pyydettiin antamaan arvio valmentajan, eli opinnäytetyöntekijän ammattitaidosta ja osaamisesta Voimauttavan valokuvan menetelmän osalta, sekä arvioimaan omakokemuksellisuuden käyttämistä valmennuksen välineenä (Liite 3). Saadut vastaukset olivat kaikki positiivisia, ammattitaitoa ja omakokemuksellisuutta kuvailtiin seuraavin tavoin: “Oli hienoa, että hän kertoi omista kokemuksistaan. On riittävä taito”, “On taitava ja ammattitaitoinen. Annetun ajan vähyyksellä näkyi siinä että oli kiire mennä eteenpäin, mutta se ei ollut valmentajan oma vika”, “Valmentaja oli ammattitaitoinen ja avasi tehtävät hyvin. Ehkä vähän jäi epäselväksi tehtävän purun ohjeistus”, “Omaehtainen kokemus oli hyvä, mutta aiheutti sekaannusta harjoitustehtävään, koska luulin että aihe on sama”, “Valmentaja oli hyvin ammattitaitoinen ja osasi tuoda esiin menetelmän idean ja perimmäiset tavoitteet. Omaehtaiset tarinat ja kuvat olivat koskettavia ja itselleni tarpeellisia”, “Ohjaaja oli mielestäni pätevä ja osasi rohkaista ja antaa positiivista palautetta purkukerralla. Selkeys oli hyvä. Oman tarinan kertomisella oli tärkeää rooli tehtävänannon selkeyden kanssa, se antoi ideoita”, “Jarkko oli loistava luennoitsija, joka osasi hienosti tuoda voim. valokuvauksen kokemusasiantuntijan ja näkökulmaa omista kokemuksistaan”, “Valmentaja on ammattitaitoinen ja tietää mistä puhuu. Puheessa ja ohjauksessa on käsin kosketeltavissa aito kiinnostus ihmisiä kohtaan ja intohimo voimauttavaa valokuvausta kohtaan. Se, miten kauniisti valmentaja tänään kommentoi ja tulkitsi kuvia oli uskomattoman hienoa. Kiitos!”. Palaute opinnäytetyöntekijän ja valmentajan roolista noudatti linjaa jota edellä mainitut suorat lainaukset kuvailevat. Puhtaasti kriittistä palautetta ei saatu tämän kysymyksen osalta, mikä voidaan tulkita valmentajan onnistumiseksi työssään.

Lopuksi kysyttiin vapaata palautetta Voimauttavan valokuvan menetelmän osuudesta. Tässä osuudessa lähes kaikki vastaukset olivat seestyneitä ja rohkaisevia, kysymysten 1-7 ristiriitaisuudet puuttuivat ja jokainen vastaus sisälsi jollain tapaa ajatuksen, että Voimauttavan valokuvan menetelmän osuus oli onnistunut osallistujien mielestä, ja osallistujat olivat saaneet sisältöä ja oppia itselleen tästä, ennen kaikkea henkilökohtainen prosessi oli saatettu alulle.

Poimintoja vapaasta palautteesta: “Tehtävä herätti yllättävän paljon ajatuksia ja osoittautui yllättävän hankalaksi. Kiitos tästä”, “Voimauttavan valokuvan prosessikokonaisuus on mielestäni suurempi kokonaisuus, kuin muutaman kerran asiaa kohdatessani olen ymmärtänyt. Vasta nyt luulen ymmärtäväni asiasta pienen palasen. Uskomaton voima!”, “Uskomatonta kyllä, Voimauttava valokuvaus herätti minussa halun tulla nähdyksi eri tavalla, kuin miten normaalisti valokuvien ”räpsimisellä” ihmisiä kuvataan. Ujostelun ja nöyryyden takaa kuitenkin puskee ihminen, joka haluaa tulla vastaanotetuksi ja nähdyksi juuri omana itsenään ja sellaisena kuin

on. Harvapa meistä haluaisi, että päivittäin joku tulisi meidät vaatettamaan ja määräämään kodissamme huonekalujen paikan. Jokaisella on ainutlaatuinen ja henkilökohtainen näkemys omasta itsestään ja ympäristöstään, omasta elämästään, jota tulee kunnioittaa ja arvostaa ihmisessä juuri sellaisena kuin hän on”, “Ensimmäinen kerta minulle, erityisesti kuvien katsominen toi esille menetelmän voiman, kuvat olivat niin henkilökohtaisia ja upeita. Mielestäni ryhmälaiset tulivat näkyväksi tämän menetelmän avulla. Upea”, “Tiedostin vielä selvemmin kipuni”, “Voimaannuttava valokuvaustehtävä oli mielestäni oivallinen menetelmä itsensä pohtimiseen ja oman tarinan/roolien käsittelyyn. Toteuttaisin mielelläni uudestaan vastaisuudessa. Kiitos ohjaajalle!”.

9.5 Kehittämisehdotus

Opinnäytetyöntekijän oman kokemuksen ja annetun palautteen perusteella esitän seuraavan kehittämisehdotuksen Laurea ammattikorkeakoulun ja tämän yhteistyökumppaneiden “Samassa veneessä - kokemuksen äärellä” valmennuskokonaisuuden tuleviin valmennuksiin.

Voimauttavan valokuvan menetelmän sisällyttäminen valmennukseen on säilytettävä sen vaikuttavuuden vuoksi, mutta sen niveltäminen on suunniteltava uudelleen. Annetun palautteen perusteella osallistujat eivät toivoneet menetelmän korvaavan muita identiteettityöhön tai elämäntarinallisiin sisältöihin liittyviä osuuksia. Suurin kysymys on kuitenkin, samankaltaisten identiteettityön osuuksien yhdistäminen ja näiden välisen yhteyden selkeyttäminen. Osa palautteesta liittyi myös ajan rajallisuuteen, ja siihen kuinka näin laaja valmennuskokonaisuus tarvitsisi enemmän aikaa kokonaisuutena, jotta yksittäiset sisällölliset osuudet voitaisiin viedä läpi mahdollisimman vaikuttavasti.

“Kiireettömyys ja luovan prosessin dynamiikan monipolvisuuden ja etsimisen oikeuden kunnioittaminen on keskeinen eettinen periaate menetelmässä. Prosessia ei voida suorittaa tai oikeastaan edes aikatauluttaa, vaan sen on jätettävä riittävästi tilaa jokaisen omalle polulle” (Savolainen 2017).

“Samassa veneessä - kokemuksen äärellä” -yhteisvalmennuksen tarkoituksena on sananmukaisesti valmentaa tulevia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ja kokemusasiantuntijoita uudenlaiseen yhteisen tiedon pohjalta tehtävään työhön. Työhön jossa yhdistyy vankka koulutukseen perustuva ammatillinen osaaminen ja kokemukseen perustuvan tiedon käyttäminen ihmistyön syventämiseksi. Vaikka kyseessä ovatkin kaksi erilaisista lähtökohdista työtä lähestyvää roolia, on selvää, että päämäärä on sama, potilaan tai asiakkaan auttaminen. Ihmistyö ammattina on tunnettyä, ja kumpikin auttamisen prosessiin osallistuva tarvitsee avukseen eheän näkemyksen itsestään, jotta voi olla tukena autettavalle. Voimauttava valokuva -menetelmä on tehokas keino ammattilaisen tai kokemusasiantuntijan oman identiteettityön rakentamisen aloittamiselle.

Voimauttavan valokuvan menetelmä herätti tunteita ja ajatuksia vuorovaikutuksesta ihmisten välillä, syntyi pohdintaa juuri niin kuin oli tarkoitettu tällä saatavan aikaiseksi. Suurin kritiikki jota opinnäytetyön tekijä itse esittää valmennuksen kokonaisuutta kohtaan, on siihen käytetty aika sekä irrallisuus kokonaisuudesta. Kritiikki saa tukea myös palautteesta jota valmennettavat antoivat Voimauttavan valokuvan kokonaisuudesta. Kritiikki sisältää ajatuksen, että “Samassa veneessä - kokemuksen äärellä” valmennuskokonaisuuden tulisi olla yhtenäisempi ja Voimauttavan valokuvan menetelmä voitaisiin jatkossa niveltää valmennuksen sisälle siten, että se kulkisi läpi koko valmennuksen ajan, alusta loppuun. Voimauttavan valokuvan valmentajan tulisi osallistua valmennukseen tiiviimmin, mieluiten kaikkiin lähivalmennuspäiviin, ollakseen läsnä ja saatavilla. Läsnäoloa voi perustella jo itse menetelmän sisällön kautta, vuorovaikutus rakentuu vain yhteisessä dialogissa.

Voimauttava valokuva itsessään esittää väittämän arvostavasta kohtaamisesta, arvostavasta katseesta ja ajan antamisesta toiselle. Tämän tulisi näkyä myös valmennettaville Voimauttavan valokuvan valmentajan läsnäololla, tällä voitaisiin vahvistaa koko ryhmän osallisuutta ja antaa aikaa niille osallistujille joiden kuvapelko vaatii rauhallisempaa etenemistä, tai jotka saattavat muutoin jäädä syrjään, olla näkymättömiä ja tällä tavoin saada negatiivisen kokemuksen menetelmän käyttämisestä. Voimauttavan valokuvan menetelmä itsessään korostaa ryhmien kanssa käytettynä koko ryhmän osallisuutta, yhteisöllistä voimaantumisen käsitettä. Mikäli Voimauttavan valokuvan menetelmä olisi läsnä läpi kokonaisen valmennuksen, se voisi synnyttää enemmän dialogia ja vuorovaikutusta ryhmän sisällä. Voimauttavan valokuvan käyttäminen on aikaa vievä prosessi, ja sen rakentaminen vaatii hitautta, sitä ei voi kiirehtiä ja liittää lyhyenä täsmäiskuna kahteen muutaman tunnin mittaiseen luentotyypiseen kohtaamiseen. Lyhyt ja kiirehtivä kohtaaminen sekä siitä puuttuva vuorovaikutuksen syvyys ja luottamus eivät tue menetelmän sisällöllistä käyttöä, se sotii Voimauttavan valokuvan perusajatusta vastaan jo itsessään.

Vaikkakin annetun palautteen tulkinnasta voikin vetää johtopäätöksen, että Voimauttava valokuva tällaisenaan oli hyvä ja positiivinen kokemus, ja menetelmän tehtävät tulivat ymmärretyksi valmennettaville, eivät nämä palautteet tue täysin valmentajan itsensä kokemusta yhteisvalmennukseen liitetystä Voimauttavasta valokuvasta. Tehtävät tulivat osallistujille ymmärretyksi mutta niiden syvällisempi käsittely ja purkaminen jättivät osan prosessista vajaaksi, eettiset periaatteet eivät toteutuneet menetelmän vaatimalla tavalla. Nämä olisi voinut välttää aikaresurssia lisäämällä, tosin tässä kohtaa tämä ei ollut mahdollista, ja tämä oli opinnäytetyön tekijästä riippumaton muuttuja. Opinnäytetyöntekijä toteutti tehtäväksiantona valmennuksen annetuilla resursseilla jotka olivat täysin puutteelliset ja tämän tiedostamisen kautta kehitysehdotus on hyvin konkreettinen resurssien lisäys, ja tehokkaampi integraatio kokonaisvalmennuksen osaksi.

Yhteenvetona kehittämisen ehdotuksesta todetaan seuraavaa; Voimauttavan valokuvan menetelmänä sopii yhteisvalmennukselle työväliseksi ja sen toteutus tuotti vaikuttavuutta valmennettavien kokemukselle valmennuksesta. Ehdotan, että Voimauttava valokuva sisällytetään tuleviin valmennuskokonaisuuksiin seuraavin muutoksin: valmentaja on läsnä ja palkattu kokemusasiantuntija/voimauttava valokuva valmentajana valmennuksen läpi alusta loppuun, aikaresurssia lisätään siten, että lähivalmennusta on vähintään 4 kertaa ja mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen sisällytetään aikaresurssiin, Voimauttavan valokuvan menetelmälle haetaan budjettiin oma toimintaraha jolla voidaan tukea valmennettavien valokuvien kehitystä ja materiaalikuluja sekä filmikameroiden vuokraamista varten.

9.6 Kiitokset

Lopuksi opinnäytetyöntekijä haluaa kiittää Miina Savolaista joka teki tämän opinnäytetyön mahdolliseksi, ja jota ilman en olisi koskaan tätä olisi voinut saada aikaiseksi. Kiitos Miina opista jota olet antanut Voimauttavan valokuvan kautta minulle, kiitos siitä, että olet antanut aikaasi minulle pyyteettä ja tukenut minua tämän prosessin aikana.

9.7 Käyttöoikeus lauseke

Tässä opinnäytetyössä on kuvailtu Voimauttavan valokuvan menetelmällä toteutettuja tehtäviä ja valmennus tällaisenaan on opinnäytetyöntekijän itsensä soveltamana menetelmän kehittäjän Miina Savolaisen hyväksymä. Tässä opinnäytetyössä kuvattuja menetelmäosioita ei saa käyttää ilman lupaa tai kopioimalla niitä omaan käyttöön. Menetelmän käyttäminen edellyttää oman Voimauttavan valokuvan prosessin läpikäymistä ja vähintään perusteet tason koulutusta sosiaali- ja terveydenhoitoalan ammattilaisille. Tässä opinnäytetyössä kuvailtua valmennusta ei saa monistaa käytettäväksi ilman lupaa tulevissa valmennuksissa eikä muissa yhteyksissä.

Lähteet

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Capa, R. 2007. Slightly out of focus, 1947. Suomentaja Tamminen, L. Helsinki: Tammi.
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Freire, P. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Suomentaja Kuortti, J. Tampere: Vastapaino.
- Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) 2009. Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.
- Heikkilä, K. 2004. Kiskot vievät. Arviointitutkimus yhteisohoidosta huume klinikalla. Turku: PAINOSALAMA.
- Hietala, O. & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Helsinki: Unigrafia.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. PAINOS. Porvoo: Bookwell.
- Jahren Kristoffersen, N., Nortvedt F. & Skaug E-A. (toim.) 2006. Hoitotyön perusteet. Tanska: Edita.
- Kiviniemi, P. 2012. Ammattiauttajien ja kokemusasiantuntijoiden yhteistyö ja kumppanuus. Teoksessa Hankkila, K. (toim.) Epävakaudesta elämään. Tallinna: Prometheus.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Jyväskylä: Bookwell.
- Kyngäs, H. & Hentinen, M. 2008. Hoitoon sitoutuminen ja hoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Pienimäki, M. 2013. Valokuvien kriittinen tulkitseminen medialukutaitona ja lajityypittely sen kehittäjänä. Porvoo: Bookwell.
- Peltola, J. 2009. Yksilö, yhteisö ja yhteiskunta Kalliolan settlementti. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino.
- Punkanen, T. 2001. Mielenterveystyö ammattina. Helsinki: Tammi.
- Pöllänen, H. 2006. Vuorovaikutus hoitotyössä -hoitajan kommunikaatiomenetelmät ja sisältö. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Rissanen, P. 2015. Toivoton tapaus. Autoetnografia sairastumisesta ja kuntoutumisesta. Helsinki: Unigrafia.
- Savolainen, M. 2009. Maailman ihanin tyttö. Helsinki: Blink Entertainment.
- Savolainen, M. 2009. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Teoksessa U. Halkola., T. Koffert., L. Mannermaa & L. Koulu (toim.) Valokuvauksen terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.
- Seppänen, J. 2014. Levoton valokuva. Tallinna: Vastapaino.
- Tuorila, H. 2013. Potilaan voimaantuminen ei horjuta vaan tukee asiantuntijaa. Duodecim 129/2013, 666-71.
- Virokannas, H. (toim.), Osolanus, L & Varonen, T. 2014. Tää on meidän juttu. Vaasa: Waasa Graphics.

Sähköiset lähteet

Airaksinen, Tiina 2009, Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittaminen. Power Point esitys, slidehare.net. Viitattu 30.1.2017.

http://www.slideshare.net/TiinaMarjatta/toiminnallinen-opinnytety-tekstin?qid=c9c236d6-c236-45de-94fa-8d5cb15b094e&v=&b=&from_search=1

Aravind, S., Dereje, T-G. & Tegene, G. 2011. An empirical analysis on empowerment. I-Manager's Journal on Management. Vol 5 issue 4. Nagercoil: iManager. 40-49. Viitattu 30.4.2017.

<https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/docview/1473906637?accountid=12003>

Haikala, L. 2012. Kokemustiedon ja kokemusasiantuntijuuden äärellä. Suuntaaja 3/2012. Viitattu 28.4.2017.

<https://www.aspa.fi/fi/suuntaaja/suuntaaja-32012-kokemustieto-ja-kokemusasiantuntijuus/kokemustiedon-ja>

Haluatko oppia kokemusasiantuntijuudesta ja tulla sote-alan edelläkävijäksi?, Koivurinne, Tuomo, Laurea AMK internetsivujen mainosteksti, 11.11.2016.

<https://laureauas.sharepoint.com/sites/linkfi/ajankohtaista/Tiedotteet/Sivut/Haluatko-oppia-kokemusasiantuntijuudesta-ja-tulla-sote-alan-edellakavijaksi.aspx>

Hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2017. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Kuokkanen, R. Kivirinta, M. Määttänen, J. Ockenström, L. 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Helsinki: Juvenes Print Oy. Viitattu 22.3.2017.

http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Muut_PDF/C10_2007_Kohti_tutkivaa_ammattikaytanta.pdf

Kuntoutujasta toimijaksi -kokemus asiantuntijuudeksi, työpaperi. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2009, Mielen avain hanke 2012. Terveystieteiden tutkimuskeskus. 39/2013. Viitattu 28.4.2017.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110670/URN_ISBN_978-952-302-028-3.pdf?sequence=1

Haluatko oppia kokemusasiantuntijuudesta ja tulla sote-alan edelläkävijäksi? Laurea 2016. Viitattu 26.4.2017.

<https://laureauas.sharepoint.com/sites/linkfi/ajankohtaista/Tiedotteet/Sivut/Haluatko-oppia-kokemusasiantuntijuudesta-ja-tulla-sote-alan-edellakavijaksi.aspx>

Martin-Crawford, L. 1999. Empowerment in healthcare. Participation & Empowerment; Bradford vol 7 issue 1. Bradford: Emerald Group. Viitattu 28.4.2017.

<http://search.proquest-com.nelli.laurea.fi/central/docview/209290974/fulltext/1E163CC015CE418EPQ/1?accountid=12003>

Mielenterveyden keskusliitto, historia, internetsivut viitattu 5.2.2017.

<http://mtkl.fi/liitto/historia/>

Määritellään kokemusasiantuntijuuden ja asiakkaiden osallistumisen toimintamalli. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2017. Viitattu 5.2.2017.

<http://stm.fi/hankkeet/asiakaslahtoisuus/asiakkaiden-osallistumisen-toimintamalli>

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Viitattu 26.3.2017.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-781-933-1/

Narcotics Anonymous, historia, internetsivut viitattu 5.2.2017.

<http://www.nasuomi.org/tietoja-nasta/nan-historia/>

Nimettömät Alkoholistit, historia, internetsivut viitattu 5.2.2017. <http://www.aa.fi/index.php?type=0&id=42§ion=3>

Savolainen, M. Voimautta valokuva menetelmä. internetsivut viitattu 30.1.2017. <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Viitattu 25.3.2017. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425340X.pdf>

Toronto Harm Reduction Task Force. Peer Manual. 2003. http://www.canadianharmreduction.com/readmore/ichip_peerManual.pdf

Valvira. Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus. 2008. Viitattu 17.4.2017. http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammatinharjoittaminen/salassapito/salassapito_ ja_vaitiolovelvollisuus

Julkaisemattomat lähteet

Savolainen, M. 2013. Voimauttava valokuva - katse työvälteenä dialogisen vuorovaikutuksen oppimiseen. Hoidollisen työn merkityksellisyyttä ja työhyvinvointia etsimässä.

Savolainen, M 2015. Voimauttava valokuva - toisen ihmisen maailmaan osallistuminen. Aluperäinen käsikirjoitus artikkelista Savolainen, M. 2016. Empowering Photography: Participating in Someone Else`s World. Teoksessa Alexander Kopytin & Madeline Rugh (ed): "Green Studio": Nature and the Arts in Therapy. Hauppage: Nova Science, 179-204.

Savolainen, M. 2017. Voimauttava valokuva -menetelmän kehittäjän kanssa käyty ohjauskustelu opinäytetyöstä ja sen sisällöstä 2/2017. Helsinki.

Kuvat

Kuva 1: Voimauttava valokuva projekti 2013 Partanen (Jarkko Partanen, valokuva-arkisto)24

Kuva 2: Voimauttava valokuva projekti 2013 Partanen (Jarkko Partanen, valokuva-arkisto)24

Kuva 3: Voimauttava valokuva projekti 2013 Partanen (Jarkko Partanen, valokuva-arkisto)25

Liitteet

Liite 1: "Samassa veneessä -kokemuksen äärellä" -mainos Laurea	44
Liite 2: Yhteisvalmennuksen ohjelma	45
Liite 3: Palautekysely	46
Liite 4: Valmentajan materiaalit - Teorian Power Point esitys 9.3.2017	47

Liite 1: "Samassa veneessä -kokemuksen äärellä" -mainos Laurea

Yhteisvalmennus kokemusasiantuntijoille ja opiskelijoille Laureassa keväällä 2017

Laurea-ammattikorkeakoulu järjestää keväällä 2017 jaetun asiantuntijuuden yhteisvalmennuspilottin "**Samassa veneessä –kokemuksen äärellä**". [Katso esittelyvideo.](#)

Valmennus järjestetään yhteistyössä Kokoa ry:n, Espoon kaupungin, Y-Säätiön & HUS:n kanssa.

Yhteisvalmennus (Sop) on tarkoitettu sosiaali- ja terveysalalla tulevaisuudessa toimiville kokemusasiantuntijoille ja Laurean sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Valmennuksessa opitaan ymmärtämään, mitä kokemusasiantuntijuus on ja miten kokemusasiantuntijoiden ja sote-ammattilaisten välistä yhteistyötä rakennetaan. Kaikkien koulutukseen osallistujien kokemustietoa käytetään yhteisen oppimisen välineenä.

Tasavertaista jaettua asiantuntijuutta hyödynnetään yhä enemmän sosiaali- ja terveysalalla. Palvelujen kehittäminen moniammatillisessa työryhmässä asiakkaiden näkökulmasta on tehokas tapa kehittää nykyisiä toimintamalleja.

Opintojaksolla hyödynnetään refleктоivaa prosessiluonteista oppimista sekä pari- ja ryhmätyöskentelyä. Yhteisvalmennuspilotti sisältää aloitusorientaation, kuusi lähipäivää, itsenäistä työskentelyä, työelämäyhteistyön, retken sekä päätösjuhlan.

Mukaan otetaan 10 kokemusasiantuntijaksi kouluttautuvaa ja 10 sote-alan opiskelijaa. Pilottiin osallistuminen edellyttää sitoutumista opintokokonaisuuteen.

Valmennuksesta saa todistuksen, että on suorittanut 5 avoimen ammattikorkeakoulun opintopistettä Laurea-ammattikorkeakoulussa.

Valmennus toteutetaan kokemusasiantuntijoille avoimina ammattikorkeakouluopintoina ja sen hinta on 75 euroa/henkilö

Ilmoittaudu kaijus.varjonen@laurea.fi tai 050-5861354

Valmennuksen lähipäivät: 17.1.2017 klo 10-12 (INFO), 7.2. 9-12 (ORIENTAATIO), I 10.2, II 3.3, III 9.3, IV 24.3, V 7.4, VI 12.5, 26.5 (päättöseminaari)

Osoite: Metsänpojankuja 3, 02130 Espoo

Lisätietoja: Kaijus Varjonen, kaijus.varjonen@laurea.fi, 050 586 1354 ja Hannamari Talasma, hannamari.talasma@laurea.fi, 040 664 7040

<https://www.laurea.fi/laurea/kampukset/otaniemi>

Liite 2: Yhteisvalmennuksen ohjelma

Samassa veneessä - kokemuksen äärellä

Jaetun asiantuntijuuden valmennus 2017

Valmennuksen lähipäivät:

1. 17.1.2017 klo 10-12
2. 7.2. 9-12
3. I 10.2 9-15
4. II 3.3 9-15
5. III 9.3 9-15
6. IV 24.3 9-15
7. V 7.4 9-15
8. VI 12.5 9-15
9. 29.5 päätösseminaari

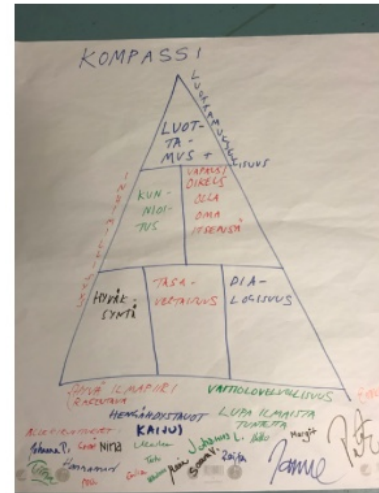
Valmentajat: Nina Osenius,
Pasi Myllyvirta (KoKoA),
Hannamari Talasma ja Kaijus
Varjonen (Laurea)

hannamari.talasma@laurea.fi

040-6647040

kaijus.varjonen@laurea.fi

050-5861354

Liite 3: Palautekysely

PALAUTEKYSELY

LAUREA AMK
Jarkko Partanen

Yhteisen tiedon äärellä yhteisvalmennukseen oli varattu 2 x 1,5 tuntia (6.3. ja 7.4.) Voimauttavan valokuvan menetelmän teorialle, tehtäville ja tehtävien purkamiselle. Menetelmän lähivalmennuksen lisäksi osioon kuuluivat ennakkotehtävä, ja Optimaan julkaistu valokuvauksen teknistä osaamista tukeva dokumentti valokuvauksen tekniikasta.

Voimauttavan valokuvan tehtävät käsittelevät elämäntarinaa ja omia erilaisia puolia. Tarkoituksena oli saattaa alulle pohdinta oman kokemuksen käyttämisestä ja oman elämäntarinan tuntemisesta, voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään ja sitä voidaan vain herätellä toisen ihmisen toimesta.

Voimauttavan valokuvan menetelmä valmennuksen ja tehtävät oli laatinut Jarkko Partanen, nämä ovat osa hänen opinnäytetyötään Laurea ammattikorkeakoulussa.

Pyytäisin vastaamaan tämän kirjeen kysymyksiin, jotta voimme kerätä tietoa Voimauttavan valokuvan käytön soveltumisesta yhteisvalmennuksen työkaluksi. Palauteen saaminen on arvokasta tietoa tulevaisuuden vastaavaa valmennusta suunniteltaessa, sekä myös opinnäytetyöntekijälle loppuraporttia varten.

1. Miten koit Voimauttava valokuva tehtävien tekemisen ja purkamisen?
2. Minkälaisia tunteita tehtävien tekeminen herätti?
3. Saitko tarpeeksi ohjeistusta tehtävien tekemistä varten, saiko tukea niiden tekemiseen?
Vastaa: KYLLÄ/EI/ EN OSAA SANOA
4. Koitko tämänkaltaisen työskentelyn tuovan lisäarvoa Yhteisen tiedon äärellä valmennuskokonaisuuteen?
5. Mikäli olet sitä mieltä, että tämänkaltaisen työskentely on sopiva tapa kokemusasiantuntija-ammattilainen valmennukselle, kerro miten laajasti/suppeasti aihe tulisi ottaa valmennuksen sisällöksi?
6. Oliko ajallinen osuus riittävä tai liian vähäinen valmennuksen kokonaisuudesta, ja voisiko tällä menetelmällä korvata jonkin toisen identiteettiä tai elämäntarinallisen osion valmennuksesta?
7. Oliko Voimauttavan valokuvan valmentaja mielestäsi ammattitaitoinen, osasiko hän avata tehtävät ja menetelmän mielestäsi riittävän hyvin? Oliko hänen käyttämänsä omakohtainen kokemus perusteltua asian ymmärtämiselle?
8. Anna palautetta vapaasti, kerro mitä Voimauttava valokuva sinussa herätti?

Palaute kerätään anonymisti, nimeä ei tarvitse mainita. Palauteen sisältämät dokumentit hävitetään asianmukaisesti palautteesta tehdyn yhteenvedon jälkeen. Palauteen antaminen on vapaaehtoista. Voit vastata myös vain osaan kysymyksistä, jos siltä tuntuu, kaikki palaute on arvokasta.

Vastaa erilliselle paperille ja palauta vastauksesi Yhteisen tiedon äärellä valmentajille, tai lähetä: Jarkko Partanen, Mestarinkatu 12 B 39, 02650 Espoo. Mikäli haluat, voit antaa palautteen sähköpostitse, tämä ei tuolloin täytä anonymiteetin vaatimusta mutta jos itse päätät, että tällä ei ole sinulle merkitystä niin voit näin tehdä. Sähköposti jarkko.partanen@student.laurea.fi. Kaikki palaute materiaali hävitetään käsittelyn jälkeen asianmukaisesti, riippumatta sen muodosta.

Palauta vastauksesi 15.4.2017 mennessä. Kiitos.

Ystävällisin Terveisin

Jarkko Partanen

Liite 4: Valmentajan materiaalit - Teorian Power Point esitys 9.3.2017

Saatesanat – heti aluksi

- Kiitos Miina Savolaiselle panoksesta tämän valmennuksen suunnittelussa.
- Kaikki lähteet ellei toisin mainita ovat Miina Savolaisen koulutusmateriaaleista, artikkeleista ja voimauttavan valokuvan menetelmän tueksi laadittujen materiaalien osatekstejä.
- Voimauttavan valokuvan määritelmät ovat sellaisenaan niin hyviä, että minun ei ole tarvinnut niitä juurikaan omasanallisiksi kääntää. Tässä valmennuksessa näitä on lyhennetty ja keskitytty tämän valmennuksen sisällä tehtäviin harjoitteisiin yhdistäen ne kokemuksellisuuteen.
- Tämä valmennus tällaisenaan on toteutettu Miina Savolaisen ohjeistuksen ja hyväksynnän mukaisesti. Voimauttava valokuva on rekisteröity tavaramerkki eikä sitä saa käyttää työssään ilman perusteet tason koulutusta (1-vuosi), menetelmäosaajien koulutukseen vaaditaan lisäksi erikoistumisopinnot (3-vuotta).

Voimauttava valokuva

Yhteisen tiedon äärellä – Laurea AMK

Jarkko Partanen

Distanssi

- Distanssilla tarkoitetaan välimatkaa jolla erotetaan hoitosuhde muista ihmissuhteista. Distanssi voidaan jakaa fyysisen-, psyykkisen- ja sosiaalisen osa-alueisiin. Hoitajan ammattitaitoa on säädellä distanssia ja ymmärtää kuinka läheisyyttä ja etäisyyttä säädellään hoitosuhteessa. Hoitosuhteen luonne ja laatu määrittelevät distanssia. Pitkässä ja intensiivisessä hoidossa hoitaja voi tulla hyvinkin lähelle potilasta kaikilla distanssin osa-alueilla, kuitenkin säilyttäen oman ammatillisen etäisyytensä. Toimenpide luonteinen hoitosuhde vaatii vähintäänkin fyysistä kosketusta joten tullaan lähelle potilasta fyysisesti. (Punkanen, T. 2001, 54-55.)

- Ajatellaan, että työntekijä joka välittää liikaa, tekee työnsä itselleen raskaaksi. Suojataan itseä menemällä ammatillisen roolin taakse.
VV menetelmänä väittää, että asia on juuri päinvastoin -> se joka välittää, tekee työnsä helpoksi, koska silloin kaikki mitä tehdään on asiakkaalle vaikuttavaa.
- Ihmistyön tärkein työväline on oma persoona -> työntekijä joka piilottaa persoonansa ja positiiviset tunteensa kohtaa enemmän valtataistelua asiakkaan taholta ja voi saada osakseen jopa halveksuntaa.

Kuva Jarkko Partanen

”Tasavertaisuuden edellytys on menetelmän voima erityisesti ammatillisessa käytössä: itse koettu voimautuminen ja elämäntarinallinen prosessi synnyttävät merkityksellisyyden kokemusta omaan työtä kohtaan sekä lisäävät työntekijän itsetuntemusta ja valmiuksia vastaanottaa toisen ihmisen elämäkokemuksiin ja minäkuvaan sisältyvää tunneaineista” (Savolainen, Miina. 2009).

Voimaantuminen - Empowerment

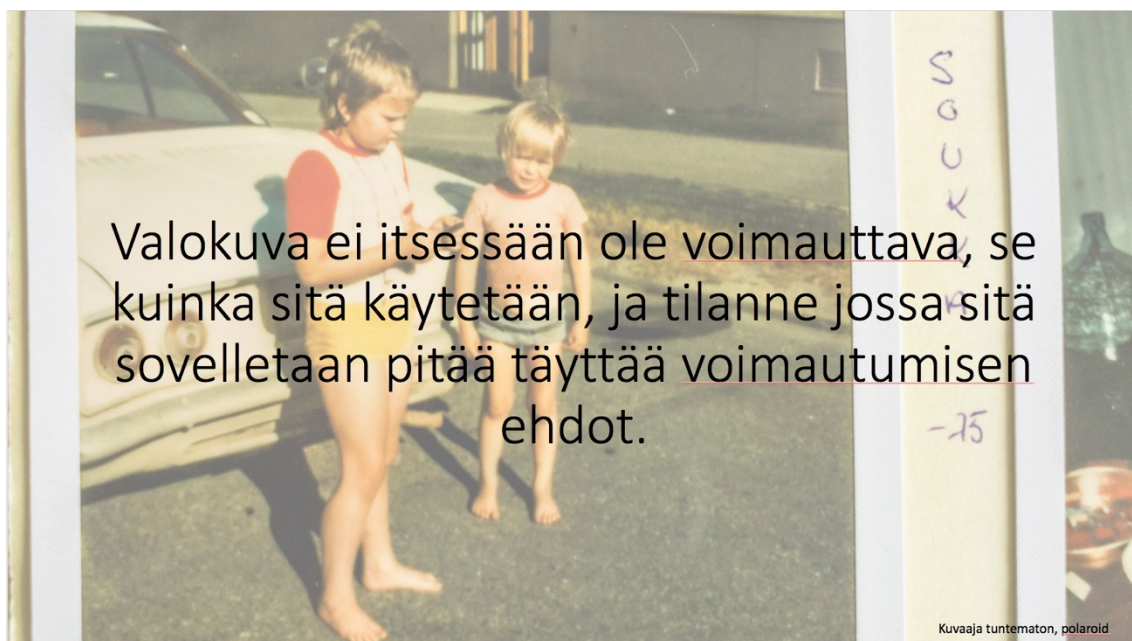
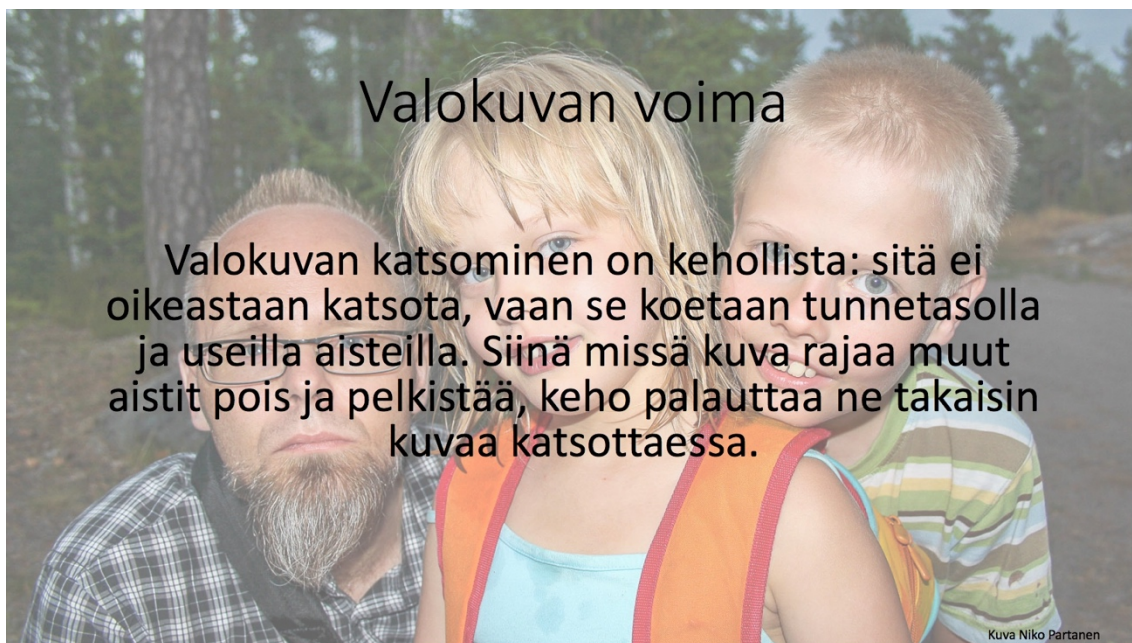
Voimautuminen on:

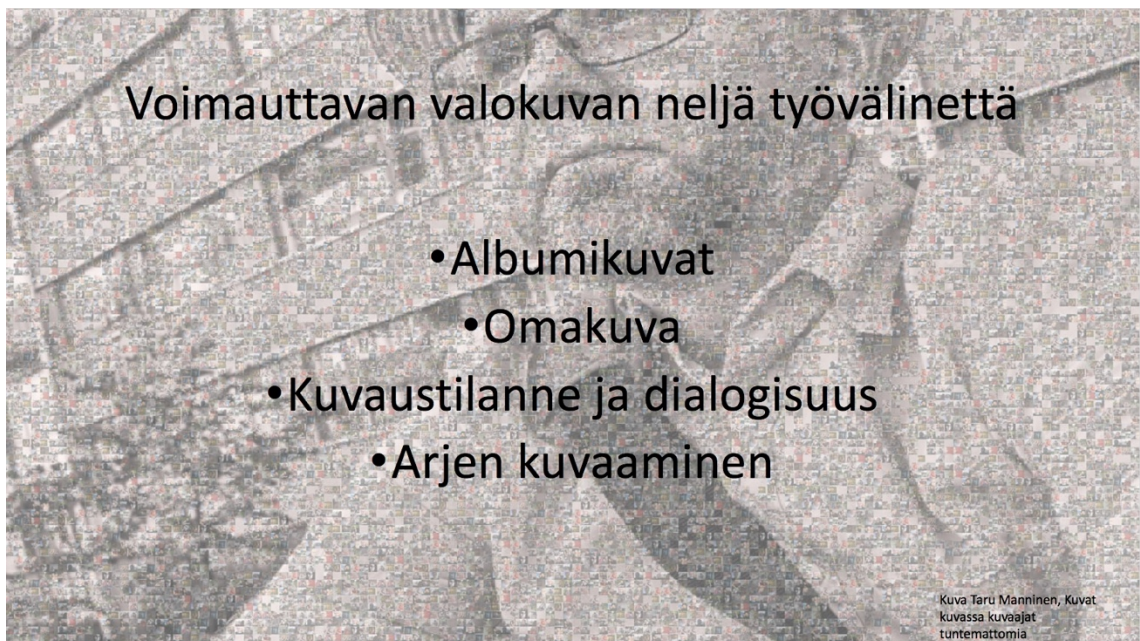
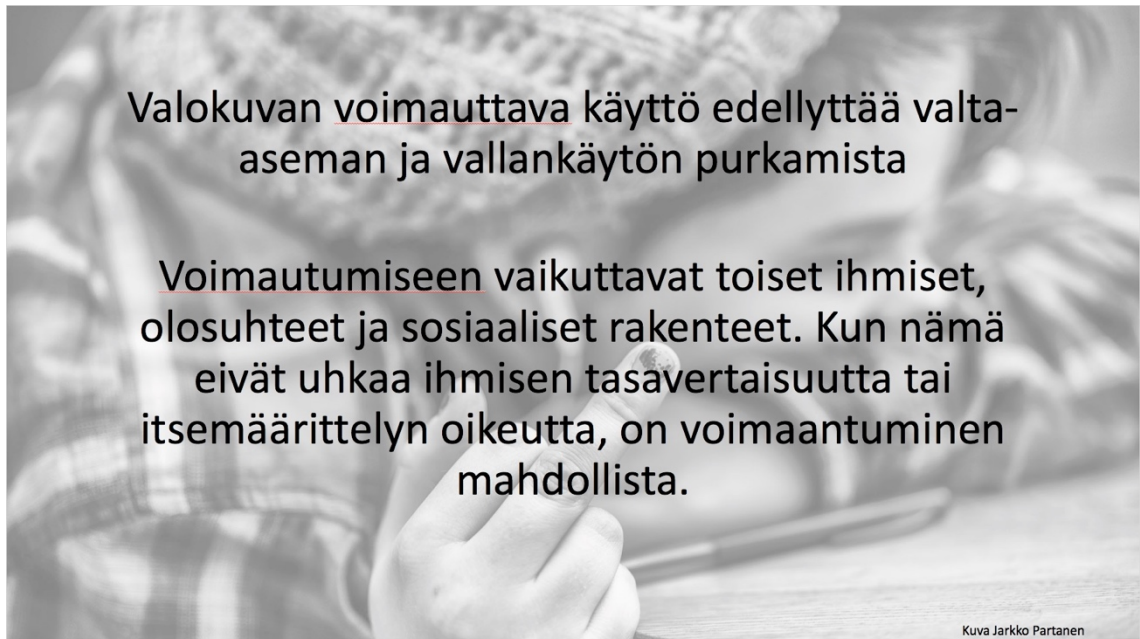
- ihmisestä itsestään lähtevä sisäisen voimantunteen kasvamisen prosessi.
- Toista ihmistä ei voi voimauttaa. Tämä koskee myös auttamistyötä.
- Toisen voimauttava on toiselle salattua. Kukaan ei voi tietää mikä toista voimauttaa.

Kuva Jarkko Partanen

Vaikka menetelmänä on valokuvaus, ei kysymys ole varsinaisesti valokuvaamisesta, vaan näkemisen ja katsomisen tavasta.” Miina Savolainen

Kuva Jarkko Partanen

Perusidea

- Valokuvaamisen ja samalla hoidollisen, ammatillisen suhteen dynamiikka käännetään päänlaelleen. Sen sijaan, että kuvaaja päättää, miten hän näkee kuvaamansa ihmisen, kuvassa oleva ihminen on päähenkilö, joka määrittelee, miten häntä saa katsoa.
- Kuvaaja/ammattilainen joutuu konkreettisesti kamppailemaan oman näkemyksensä ja päähenkilölle tilan antamisen välillä.
- Voimautuminen ei ole ammattilaisen taidoista riippuvainen, vaan päähenkilön itsessään tapahtuvista asioista.
- Ammatilliselle tämä on oppimisen prosessi jossa hän joutuu toistuvasti luopumaan tietämisestään.

- Kuvaustilanteessa kuvaajan rooli on lumoutua näkemästään arvokkuudesta ja peilata se päähenkilölle takaisin.
- Kuvatessaan työntekijä opettelee päähenkilössä olevan ehjyyden näkemistä, hänen maailmaansa sovittautumista, turvallisuuden rakentamista, innostamista, kuuntelemista ja hyvän peilaamista (vrt kuvaaja – hoitotyön ammattilainen).
- Dialogisuuden onnistuessa päähenkilö oppii toiseen ihmiseen luottamista ja toisen katseen varaan jättäytymistä.
- Koska päähenkilö ei näe itseään on hänen jättäytyttävä kuvaajan/ammattilaisen haluun nähdä hänet hyvänä.
- Kokemus kuulluksi tulemisesta ja itsemäärittelystä.
- Parhaimmillaan nämä siirtyvät hoito/ammattilliseen suhteeseen prosessin tuloksena ja päähenkilön-ammattilaisen välille syntyy hyvä arvostava, tasavertainen ja luottamuksellinen hoitosuhde.

Case 1. Asiakasprojekti
[Potilasprojekti esitys VV-Partanen.pptx](#)

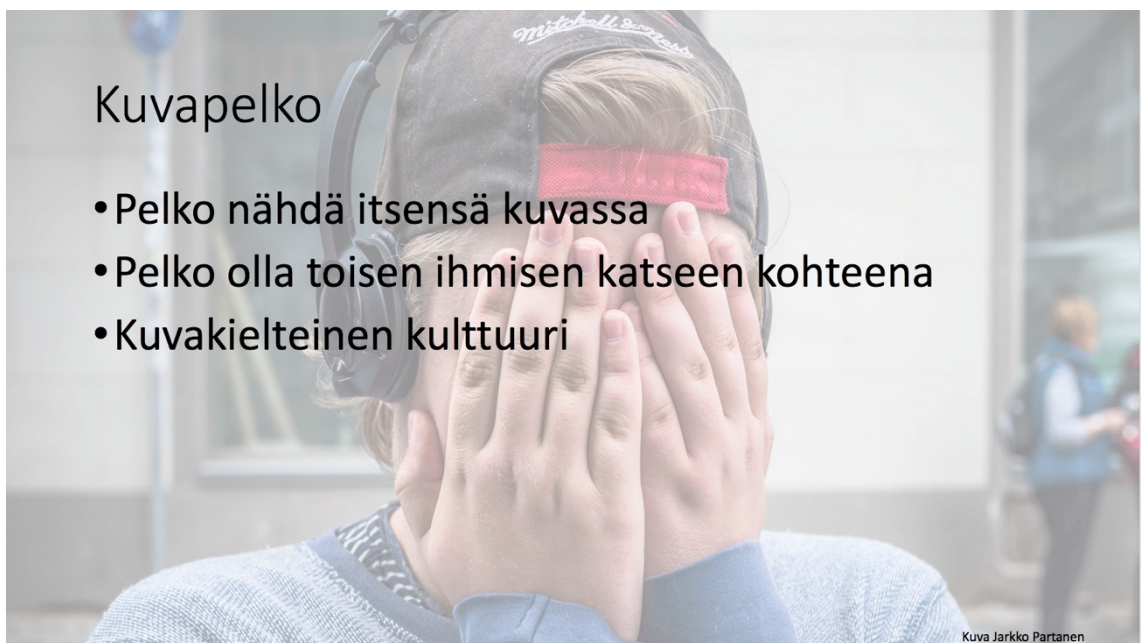
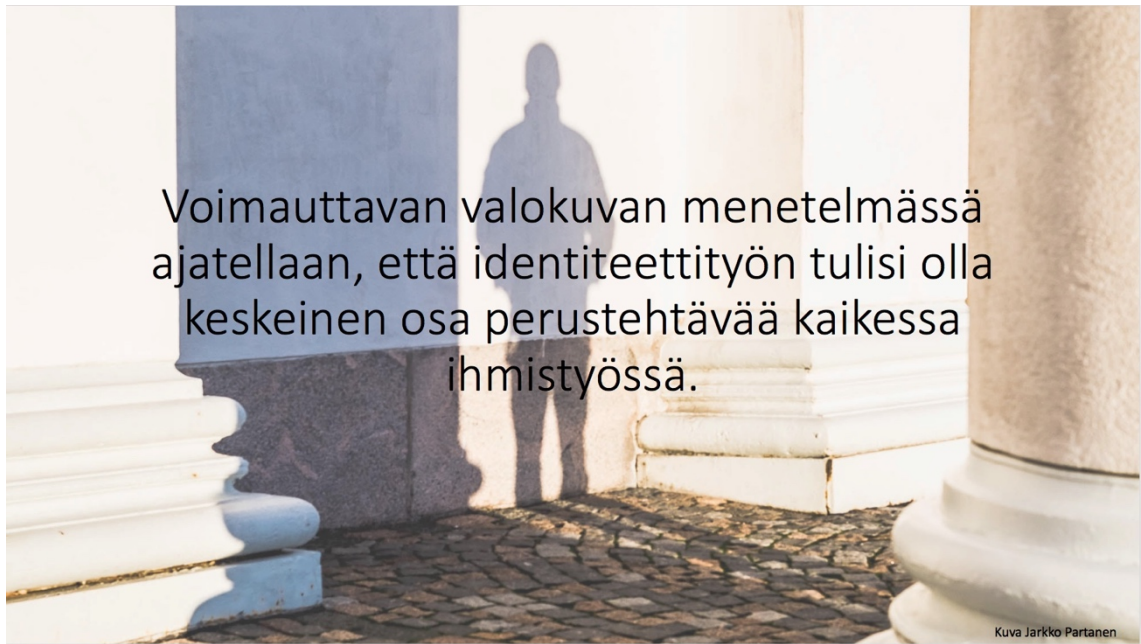
- Voimauttavan valokuvan tavoitteena on lisätä ihmistyön vaikuttavuutta nostamalla työntekijöiden hyvinvointi, tunnetaidot ja kyky läsnäoloon ja dialogiseen vuorovaikutukseen keskeiselle sijalle.
- Jokainen voi valita tavan, jolla rajaa työtään, mutta jokainen on vastuussa ammatillisen kohtaamisen laadusta.
- Dialogista ja arvostavaa toisen kohtaamista voi opetella.
- Se mitä sinulla on ammattilaisena annettavanasi, lähtee sinun hyvinvoinnistasi ja merkityksellisyyden kokemuksestasi.
- Ammatilainen/kokemusasiantuntija toimii peilinä autettavalle.
- Tunne on tärkeää. Ammatillisia myönteisiä tunteita ei voi teeskennellä, haavoittuvassa asemassa oleva autettava lukee rivien välistä, kasvojen lihaksista, eleistä, asennosta ja ulkoisista merkeistä.

Kuva Jarkko Partanen

Voimauttavan valokuvan identiteettityö toteutuu

Rakentamalla arvostavia, korjaavia peilejä sekä antamalla hallitsemattomalle ja abstraktille ainekselle muotoa visuaalisilla ja narratiivisilla keinoilla.

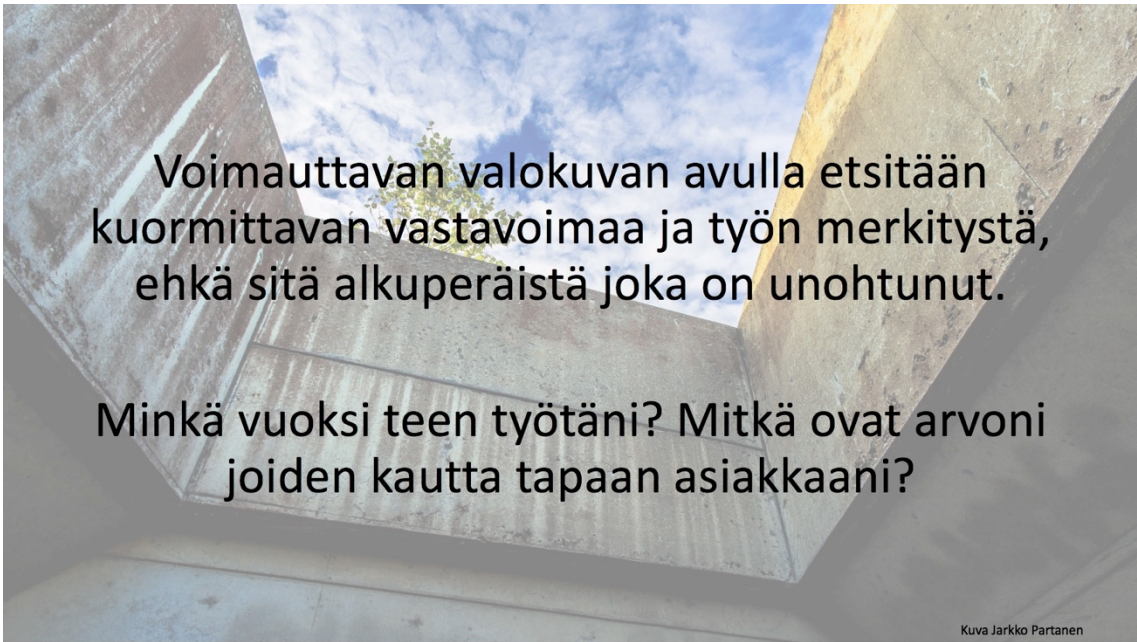
Kuva Jarkko Partanen

Case 2. Työyhteisöprojekti

[Voimauttava Työyhteisö Vinkki Partanen Esitys.ppt](#)

Kuva Jarkko Partanen

Voimauttavan valokuvan avulla etsitään kuormittavan vastavoimaa ja työn merkitystä, ehkä sitä alkuperäistä joka on unohtunut.

Minkä vuoksi teen työtäni? Mitkä ovat arvoni joiden kautta tapaan asiakkaani?

Kuva Jarkko Partanen

Omat erilaiset puoleni tehtävä

- Tehtävä on pareina toteutettava harjoitus jonka tarkoitus on pohtia omia puoliaan, ja etenkin sitä minkälaisena haluaa tulla nähdyksi toiselle ihmiselle, mitä haluan itsestäni tehdä näkyväksi toiselle ihmiselle.
- Tämän tehtävän työskentelyn voit aloittaa yksilötyönä tai ottaa parin alusta saakka mukaan jonka kanssa keskustellen käynte omia elämäntarinoitanne läpi edellisen tehtävän pohjalta käyttäen kuvia joita löysit arkistoistasi. Voit pohtia mitä löytämäsi kuvat omasta historiastasi kertovat sinulle itsestäsi ja elämästäsi.
- Voit tarkastella tätä tehtävää joko konkreettisten, erilaisten elämäalueittesi tai rooliesi kautta, mutta halutessasi voit lähestyä niiden sijasta abstraktimmin erilaisia tunteitasi tai persoonallisuuden piirteitäsi (Savolainen, Miina 2013. Voimauttava valokuvaus koulutus, Omnia).
- Case 3. [Omat erilaiset puoleni esitys Partanen.pptx](#)

Kuva Jarkko Partanen

Kuvan päähenkilö

- Mitä omalle sisäiselle maailmalleni kuuluu? Mikä on minulle arvokasta ja ajankohtaista nykyisessä elämäntilanteessani?
- Mitä puolia ja tunnelmia haluan itsessäni vahvistaa ja tehdä näkyväksi?
- Voinko olla läsnä omana itsenäni kuvaustilanteessa kameran ja toisen edessä?
- Uskallanko pyytää itselleni asioita kuvaajalta?
- Voinko hyväksyä, että itseni hyvänä näkeminen ei ole liian narsistista?

Kuva Jarkko Partanen

Kuvaaja

- Mikä on tässä ihmisessä ainutlaatuista ja kaunista? Miten voin auttaa häntä näkemään itsensä, hänen itse toivomallaan tavalla, hyvänä ja arvokkaana?
- Voinko keskittyä palvelemaan ja kuuntelemaan häntä kuvaustilanteessa ja luopua omasta kuvaajan vallastani?
- Hän tarvitsee minua peilikseen. Minun on läsnäolollani, sanoillani ja kasvoillani välitettävä hänelle se hyvä, jonka hänessä näen.

Kuva Jarkko Partanen

Kuvauksen peruskäsitteitä

- Valo ja valotus (ja herkkyys eli ISO luku yleensä 100-6400)
f-luku 1.2 – 22, mitä suurempi luku sitä pienempi aukko ja päinvastoin, mihin vaikuttaa: kuva-alan syväterävyyteen.
<https://www.flickr.com/photos/partakuvat/20263628216/in/album-72157656778448151/>
valotusaika esim. Jotain sekunnin (voi olla vaikka minuuttikin) ja 1/6000 sekunnin väliltä, mihin vaikuttaa: liikkeen vangitseminen ja liiketerävyys.
<https://500px.com/jjparta/galleries/night>
Kumpikin näistä kertoo kuinka paljon valoa filmille/kennolle pääsee mutta näillä on muitakin ominaisuuksia.
- Kultainen leikkaus https://500px.com/photo/122380769/human-steam-engine-by-jarkko-partanen?ctx_page=2&from=gallery&galleryPath=19232725&user_id=3978424

Kuva Jarkko Partanen

Kuvauksen peruskäsitteitä

- Kompositio ja negatiivinen tila
<https://www.flickr.com/photos/partakuvat/20818758405/in/album-72157657239420870/>
https://500px.com/photo/121155035/social-animals-by-jarkko-partanen?ctx_page=2&from=gallery&galleryPath=19232725&user_id=3978424
- Ratkaiseva hetki (Henri Cartier-Bresson)
<https://www.flickr.com/photos/partakuvat/20020520379/in/album-72157656658239755/>
<http://lightwalkwithme.blogspot.fi/2011/10/ratkaiseva-hetki-decisive-moment.html>
- Katsetta ohjaava sommittelu
- Kultainen/sininen hetki
https://500px.com/photo/142268003/sunset-over-the-icy-sea-by-jarkko-partanen?ctx_page=1&from=gallery&galleryPath=19232379&user_id=3978424

Kuva Jarkko Partanen

Lähteet:

- Julkaisemattomat lähteet:
Savolainen, M. 2013. Voimauttava valokuva – katse työväliseen dialogiseen vuorovaikutuksen oppimiseen. Hoidollisen työn merkityksellisyyttä ja työhyvinvointia etsimässä.
Savolainen, M. 2013. Voimauttava valokuva – toisen ihmisen maailmaan osallistuminen.
Savolainen, M 2017. Ohjauskeskustelu 17.2.2017. Helsinki.
- Julkaistut lähteet:
Savolainen, M. Voimauttava valokuva menetelmä. internetsivut luettu 30.1.2017
<http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>
Savolainen, M. Maailman ihanin tyttö. 2006.
Punkanen, T. 2001. Mielenterveystyö ammattina. Helsinki: Tammi.
- Valokuvat:
Jarkko Partanen (copyright), voimauttavan valokuvan potilas- ja työyhteisökuvien oikeudet omistavat päähenkilöt.
Riikka Hurri (copyright Ilta-Sanomat/lehtikuva)
Niko Partanen, Taru Manninen ja tuntemattomat suuruudet vuosien varrelta

Kuva Jarkko Partanen